TUNTURILATU

LAPINKÄVIJAIN LEHTI ★ JULKAISIJA TUNTURILATU RY. N:o 2/1970

Sopuli on tämän vuoden PUHEENAIHE

□ KUN KAAMASEN AKSUJÄRVELLÄ pidettiin viime talvena pilkkikilpailuja ja eräs pilkkimies yritti tavoittaa koreallihaista musiikin voimalla ja soitteli avannollaan matkaradiota, ilmaantui seuroihin odottamaton radiokuuntelija — sopuli. Näin syntyi sopulitarina, joita nyt sitten on saatu ties kuinka suuri määrä vaikkapa kirjassa julkaistavaksi, sillä sopulit ovat vallanneet Lapin valtakunnanrajoihin katsomatta ja niitä viisee nyt jo hyvän matkaa Rovaniemen eteläpuolella. Mitä tämä kaikki merkitsee, sen tieteellisestä puolesta ovat tietellijät yrittäneet saada selon ja Lapin mies, joka tietää kaiken perimätiedon antaman opin perusteella, sanoo, että jotakin mullistusta on tulossa. Kun viimeksi vuonna 1938 Lapissa vilisivät sopulit, se tiesi sotaa. Entä nyt? Se nähdään.

□ VAELTAJAT OVAT SAANEET tänä kesänä monenlaisia kokemuksia sopuleista. Niihin liittyneitä tarinoita erilaisista vaellustavoista, joukkouinnista ja muusta on tutkittu ja totuus saadaan aikanaan varmaankin lukea. Joka tapauksessa sopuli on merkillinen eläin, päivällä se juoksee kiireen vilkkaa pakoon, yöllä se asettuu taisteluasentoon ja päästää karmean äänen. Joskus äänen päästäminen palpauttaa veren eläimen suusta ja pian luontokappale heittää henkensä.

□ ERÄILLÄ SEUDUILLA Lapissamme on kiinnitetty huomiota siihen, että rottakanta on hirmuisesti lisääntynyt. Näin on asianlaita mm. Sodankylässä ja mitään erityistä syytä rottien lisääntymiseen ei ole havaittavissa. Sopulien ja rottien myötä ennustetaan petolintukannan voimakkaasti lisääntyvän.

Tämä poika sai sopuleista monenlaisia kokemuksia. Ensimmäinen syliin otettu sopuli räkyi itsensä kuoliaaksi, toinen — tämä tässä kuvassa näkyvä — oli tyytyväinen, kun sitä silitti niskasta, mutta kolmas upotti hampaansa pojan sormeen, niin että veri valui.

□ MYÖS MUITA EPÄTAVALLISUUKSIA on Lapissamme ollut havaittavissa. On seutuja, joilla tunturimittari on tehnyt tuhojaan ja joilla keskellä kesää puut ovat kuin talviaikana konsanaan. On esitetty arveluja, että tunturimittarin hävitystyöt pohjoisen metsissä saattavat siirtää tundra-aluetta etelään päin. Puurajan siirtymisestähän on saatu tukea vastikään esim. kvar. Oinosen kirjasta, jossa kirjoittaja kertoo löytäneensä Näkkälästä pohjoiseen Tuorkottajärven ja Raaskaltiojärven rantasoilta maatuneita puunrunkoja alueelta, jossa enää ei ole varsinaista metsää.

Miehet retkeilleet naisia enemmän

□ KEVÄTTALVELLA suoritettiin jäsenistön keskuudessa mielipidetiedustelu Tunturiladun toiminnasta. Palautettuja kyselylomakkeita kertyi 308. Vastanneista oli miehiä 201 ja naisia 107. Verrattaessa Tunturiladun jäsenmäärään oli helsinkiläisten osuus vastanneista pienempi kuin Helsingin ulkopuolella asuvien.

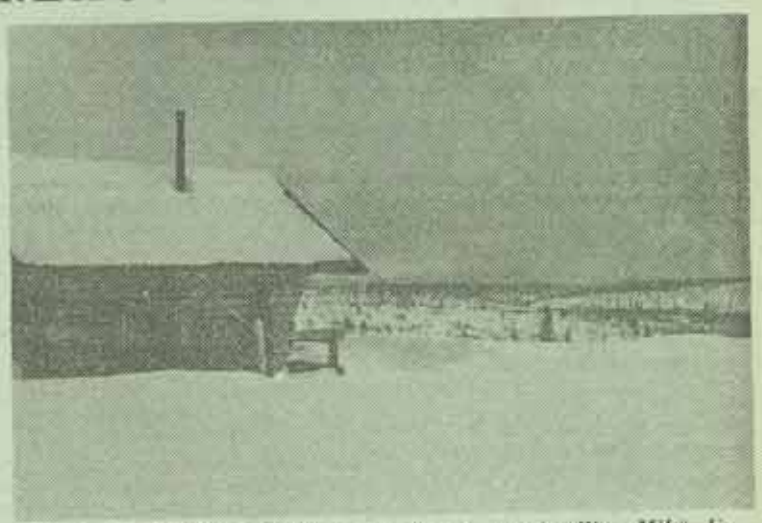
□ KYSELYLOMAKKEEN avulla pyrittiin keräämään tietoja tulevan toiminnan kartoittamista varten. Oli ehkä yllättävää, että vastanneista 69 % (miehistä 71 % ja naisista 68 %) piti tähänastista toimintaa odotuksiaan vastaavana. Vain 4 naista ja 7 miestä piti toimintaa liian laimeana.

□ TUNTURIKERHOTOIMINTA eri paikkakunnilla kiinnosti myös monia. Naiset olivat siitä kiinnostuneita useammin kuin miehet ja helsinkiläisten kiinnostus tunturikerhotoimintaa kohtaan oli laimeampaa kuin muiden paikkakuntien tunturilaisten. Kyselylomakkeen viimeinen kysymys oli tarkoitettu nimenomaan tulevan toiminnan suunnittelun pohjaksi. Kysymys oli jaettu kuuteen alakohtaan ja vastanneita pyydettiin valitsemaan niistä kolme Tunturiladun toiminnan kannalta tärkeintä. Vastaukset jakaantuivat miesten ja naisten kohdalla aivan samalla tavalla.

(Jatkuu siv. 2)

Autiotupia nyt myös Muotkatuntureille

Eduskunnan käsiteltävänä olevassa ensi vuoden budjetissa on 100 000 markan määräraha Lapin autiotupaverkon täydentämiseen ja perusparannuksiin. Autiotupaverkon laajentaminen tämän määrärahan puitteissa edellyttää 70 uuden autiotuvan rakentamista sekä eri puolilla Lappia olevien entisten autiotupien peruskorjauksia. Uusia autiotupia tullaan rakentamaan mm. Muotkatuntureille, joiden alueella kämppiä on perin harvassa.

Lapin autiotupien joukossa on monta vuosimallia. Mikä lie kaikista vanhin? Muutamia vuosia sitten olivat kuvassamme olevan Pahakurun kämpän kaltaiset tavat "uudenaikaisia", mutta nyt ovat uusimmat erämaan hotellit lyöneet ne laudalta ja niinpä Pahakurunkin maistoista rikas kämppä on saanut alistua nimeen "Vanha Paha".

Aulis Sihvo: SAARISELÄN AUTIOTUVAT

Ihmisellä on luontainen vaellusvietti. Tämä tunne on saanut jo esi-isämme alkolnaan käymään kotiseutunsa ulkopuolella kaukaisillakin paikkakunnilla. Tämä vietti on periytynyt nykyajankin kiireiselle, mutta samalla yksinäiselle, ihmiselle. Toiset tyytyvät tekemään "löytöretkiä" oman maansa rajojen sisäpuolella, toiset sen sijaan katsovat saavansa enemmän taas ulkomailta. On heti todettava, että jokaisella maalla on omat erikoisuutensa, jotka herättävät huomiota ja samalla idihottavat tutustumaan. Näin on myöskin Suomella. Erikoisasemassa maassamme on matkailullisesti ja ehkäpä vieläkin enemmän nimenomaan retkeilyllisesti Lappi. Idi-

(Jatkun siv. 2)

Vallesmanni Aare Orhanen ikäsudeksi

Vuoden 1970 susivihkiäisissä pyhäinpäivänä vihittään 85 uutta tunturisutta, niin että korkein susinumero kohoaa 894:ään, seitsemän uutta johtajasutta korkeimman johtajasusinumeron tavoittaessa 61 ja vuoden ikäsusi on vallesmanni Aare Orhanen, joka ei esittelyjä kaipaa, mutta joka sisäsivuilla juhlan kunniaksi esitellään.

Tunturilatu onnitteli tasavallan presidenttiä syyskuussa hänen täyttäessään 70 vuotta. Tervehdys oli upotettu Lapin kelosta tehtyyn seinään ja se oli Hannu Hiltusen suunnittelema.

★ ★ ★

20. 10. 70 vietti 30-vuotisjuhlaansa Helsingin Latu r.y.

Tunturilatu yhtyy onnittelijoihin ja toivottaa tulevalle taipaleelle onnea ja menestystä.

autiotupia

Jatkoa etusivulta

kenneyhteyksien parantuminen on tuonut Lapin jo kalkkien saavutettavaksi ja nähtäväksi. Siellä on vaikeakulkuista erämaata, mahtavaa ja samalla koskematonta luontoa, pohjoisille alueille ominaista kasvillisuutta ja eläimistöä. Nämä kaikki yhdessä houkuttelevat retkellemään.

Jokainen Lapin vaeltaja tietää miten suuri merkitys on erämaiden autiomajoilla eli autiotuvilla viihtyvyyden, suojan ja retkeilyn onnistumisen kannalta. Olen järjestelmällisesti tutkinut ja tehnyt muistiinpanoja nimenomaan Sariselän alueen autiotupaverkostosta, niiden sijainnista, tiloista, siisteydestä, lämmityksestä, puunsaantimahdollisuuksista sekä ympäristöstä virkistysmahdollisuuksineen.

Autiotuvat ovat metsähallituksen, rajavartiolaitoksen, Paliskuntain Yhdistyksen, yksityisten tai myös retkeily- ja matkailujärjestöjen hoidossa olevia majoja, jotka ovat retkeilijöiden ja muiden kulkijoiden vapaasti käytettävissä yöpymiseen ja lyhytaikaiseen oleskeluun. Maassamme autiotupia lienee nykyään jo runsaat 200. Saariselän alueella näitä tupia on yli 20 (22) yleisessä käytössä ja ovat ne pääasiallisesti metsähallituksen omistamia joskin muutamat ovat kuitenkin yksityisten rakentamia ja retkeilyjärjestöjen hallinnassa. Lisäksi alueella on joukko tupia, jotka eivät ole yleisessä käytössä, vaan kuuluvat täysin yksityisille henkilöille tahi järjestöille. Yleisenä toteamuksena on ensiksi mainittava, että tuvat on jokseenkin hyvin sijoitettu palvelemaan vaeltajaa, ovat jokseenkin hyvässä kunnossa, joukossa muutama aivan uusikin, luonnonkauniissa ympäristössä ja muodostavat luonnollista kohteita.

Oheisena autiotuvat aakkosjärjestyksessä:

☐ ANTERIJOKI:

Kämppä sijaitsee Anterijoen varressa Hammaskurun kohdalta n. 1,5 km koilliseen (joen läntisin jyrkkä mutka).

Maja on erittäin viihtyisä ja uudenaikainen, ehkä 3—4 vuotta vanha ja "koppelo" hongasta rakennettu. Majaan voi samanaikaisesti majoittua kahdeksan (8) henkeä. Olosuhteisiin nähden majoittuminen on ihanteellisesti järjestetty, koska vaeltaja voi virkistäytyä matkansa rasituksista uudessa saunassa, joka sijaitsee majan välittömässä läheisyydessä. Lämmityslaitteena on kivitakka ja polttopuita on aina ollut riittävästi, koska tiettävästi rajavartioston huolehtii niistä (rajavartioston kämppä on n. 5 km em. itään). Tuvan välineistöön kuuluvat puunpilkkomisvälineet olivat ensiluokkaiset, koskapa käytössä oli mm. moottorisaha. Kalusto on riittävä. Anterijoesta voivat halukkaat käydä pyytämässä "aamiaiskalat" ja metsästykseenkin halukkaille on mahdollisuuksia.

☐ HAMMASKURU:

Uusi, 2-osainen kämppä sijaitsee Kelotien varressa Vuomapäätunturin juurella. Alueella on ennen sotia toiminut Suomen ensimmäinen koneellinen savotta, jonne puut on tuotu Neuvostoliiton puolelta. Kelotie-nimitys juontaa juurensa tästä ja nykyisin paikalliset asukkaat käyttävät leikillisesti tiestä Lapin Erämaanelonen nimeä eli E 4.

Kämpän molemmissa päissä on lämmityslaitteina helposti lämpiävät pönttörakenteiset uunit. Puut on kuljetettu paikalle. Kirves ja saha ovat hyväkuntoiset. Metsästys- ja kalastusmahdollisuudet ovat hyvät. Lähistöllä (n. 1,5 km:n päässä) sijaitsee turvekattoinen Hammaskota.

☐ KIVIPAAN LAMPI:

Kämppä sijaitsee Kivipääntunturin juurella. Toiselta nimeltään autiotupa tunnetaan Ahvenlammin kämppänä. Se on uusi ja tilava (24). Lämmitysmahdollisuudet ovat erittäin hyvät, mutta puiden pilkkomisvälineet olivat kehnossa kunnossa. Kalastaminen onnistuu.

☐ LANKOJÄRVI:

Kämppä on tyypiltään kaksiosainen ja lämpiävät ne pönttöuuneilla. Molempiin osiin voi yöpyä 12 henkeä. Puita on riittävästi paikalla ja tarvittaessa saadaan täydennystä lähimaastosta. Puunpilkkomisvälineet ovat kämpällä kunnossa. Kaikille halukkaille ovat kalastusmahdollisuudet, sillä viereinen Lankojärvi ja Suomujoen varret ovat käytettävissä. Erikoisuutena ja samalla nähtävyytenä voidaan tältä alueelta mainita Lankojärven toisella rannalla sijaitseva erakko Mäenteikseen kömmänä savusaunoineen ja Lapin mallisine aittoineen. Hätätilassa voivat siistit Lapinkävijät myös yöpyä täällä.

☐ LUIROJÄRVI:

Luirojärvellä on kaikkiaan kolme erillistä kämppää n. 100 m:n säteellä.

Luirojärven vanha kämppä on kahdeksalle (8) hengelle tarkoitettu, rapistunut ja mustunut autiotupa. Lämmitys tapahtuu kivitakkaperiaatteella. Puita on yleensä paikalla hankittu, mutta tavallisesti kirveenvarsi on poikki ja sitä samaa voidaan sanoa sahanterästä.

Luirojärven uusi kämppä on tilava (2x12 henkeä), helposti lämpiävä ja myös tiivis. Työvälineistä on sanottava aivan samaa kuin edellisestäkin.

Kolmantena alueen kämppänä toimii ns. Kuuselan kämppä, joka on myös vanha, mutta siitä huolimatta siisti. Kämpän kapasiteetti on 8 henkeä. Täällä on tilaisuus myös saunomiseen.

Kaikki kolme kämppää sijaitsevat Luirojärven rannalla, erittäin ihanteellisten näköalojen tuntumassa. Myös metsästys- ja kalastusmahdollisuudet ovat. Lisäpolttopuiksi on saatavissa runsaasti kaadettuja keloja. Kaikki kämpät ovat jatkuvasti käytössä ja osittain ylikuormitettuja, josta juuri johtuu, että yhteiset välineet eivät tahdo pysyä kunnossa, vaan aina silloin tällöin joutuu vaeltaja tuskailemaan mm. puunteon kanssa heikkokuntoisine työkaluineen.

RAAPPANAN kämppä sijaitsee myös samaisen Luirojärven rannalla. Se on yksityisen rakentama ja sinne mahtuu neljä (4) henkeä.

☐ LUULAMPI:

Kämppä sijaitsee jokseenkin lähellä Kiilopään koulutuskeskusta ja näin ollen myös maanteitten välittömässä läheisyydessä (n. 6 km). Sijaintinsa puolesta kämpästä on muodostunut läpikulkupaikka. Kämppä on uusi ja tilavuudeltaan mitoitettu kahtatoista (12) yöpyjää varten. Tarvittava lämpö saadaan pönttöuunista. Puut tuodaan paikan päälle ja pilkkomisvälineet ovat kunnolliset. Luulammen kalakanta on heikko.

Miehet retkeilleet...

jatk. etusivulta

☐ **SUURIN OSA VASTANNEISTA** piti tärkeimpänä mahdollisimman laajaa tiedotustoimintaa retkeilyvälineistä, -varusteista, -reiteistä yms. Toiseksi eniten kannatettiin vedettyjen eräretkien järjestämistä jäsenistölle ja kolmanneksi sijoittui susiviikkojen järjestäminen tunturilatulaisille. Kyselylomakkeessa tiedusteltiin myös eräretkien ja tunturikäyntien lukkumääriä. Ne on luokiteltu neljään luokkaan. Miehet olivat tehneet naisia lukuisammin eräretkiä. 0—4 eräretkeä oli tehnyt 69 miestä ja 47 naista, 5—9 eräretkeä 53 miestä ja 36 naista. Luokkaan "vähintään" 15 eräretkeä" sijoittui 35 miestä ja 9 naista. Yleensä miesten jakautuma oli tasaisempi kuin naisten. Tunturikäyntejä oli enemmän kuin eräretkiä sekä miehillä että naisilla. "Tunturikäynnillä" tarkoitettiin Lapinmatkojen lukumääriä yleensä. Sanonnnan epätarkkuus lienee aiheuttanut melkoista sekaannusta vastaajien keskuudessa eivätkä vastaukset sen tähden tunnu vertailukelpoisilta. Vastauksien mukana tuli runsaasti uusia ideoita, joista suurin osa on hyvin käyttökelpoisia vastaista toimintaa ajatellen. Niiden ryhmittely on kuitenkin varsin vaikea tehtävä. Yksityiskohtainen luetteleminen taas veisi liian paljon palstatilaa. Tiedotustoiminnan kehittämiseksi on ehdotettu radio- ja tv-ohjelmia. On kiinnitetty huomiota myös Norjan ja Ruotsin retkeilykohteiden puutteelliseen esittelyyn. Luonnon- ja ennenkaikkea erämaansuojelu on eri muodoissa tulut esille. Kelojen rauhoittamiseksi ja yleensä eräretkikulttuurin levittämiseksi toivotaan toimenpiteitä.

☐ **MIELENKIINTOISIA NÄKÖKOHTIA** on tuotu esille myös perhe-eräretkeilystä, Lapin geologisesta tutkimuksesta yhdessä geologien kanssa, tunturipäivien järjestämisestä ja susivaatimusten uudistamisesta. On kysytty, mitä mieltä on kulkea Lapissa, jos ei opi lainkaan tuntemaan sen omaperäisiä asukkaita ja heidän kulttuuriaan. Ja, mitä mieltä on arvostaa huippujen koluamista, kun joku puroputous, kukkiva yökönlehti tai kelovanhus voi tarjota paljon suuremman kauneuselämyksen.

☐ MUORRAJOKI:

Kämppä on hiljattain rakennettu ja edustaa nykysuuntausta, on kaksiosainen ja sisältää tilat (2 x 12) henkeä varten. Lämmönlähteinä ovat peltipöntöt. Puutilanne on hyvä ja ympäristössä on keloja lisää riittämiin. Kirves ja saha ovat hyvät. Kalastusmahdollisuudet ovat kohtalaiset.

☐ MUORRAVAARAKKA:

Kämppä sijaitsee saman nimisen joen tuntumassa noin 3 km itään Ukselmanpäästä. Autiotupa lukeutuu vanhimpiin. Tilaa on kahdeksalle (8) hengelle ja lämpiää se kivitakalla. Puut joutuu käyttäjä itse hankkimaan ympäristöstä. Pieni saunarakennus sijaitsee n. 100 m:n etäisyydellä varsinaisesta kämpästä. Muorravaarakkajoesta voi kalastaa. Kämppä on imatralaisten rakentama.

☐ PIILOPIRTTI:

Kämppä sijaitsee Muorravaarakka-jokeen idästä laskevan pohjoisimman ojan latvalammen rantamilla. Kämppä on uusi ja tarjoaa yöpymismahdollisuudet 2 x 12 hengelle. Lämmönlähteenä on pönttöuuni. Puut tuodaan paikalle ja käytössä olevat pilkkomisvälineet ovat hyvät. Kalastus on mahdollista.

☐ PORTTIKOSKI:

Autiotupa on vanha, mutta hyvä sekä paljon käytetty. Saunomismahdollisuudet ovat niinikään. Kämppään voi majoittua kahdeksan (8) henkeä. Myönteisenä seikkana on todettavissa, että sekä saunan että kämpän lämmityslaitteet on hiljattain korjattu. Puuta saa lähiympäristöstä, mutta tekovälineistö on heikkokuntoista. Hyvät mahdollisuudet kalastaa. Kämppä sijaitsee Porttikosken välittömässä läheisyydessä.

☐ RAUTULAMPI:

Raututunturin juurella sijaitseva autiotupa on nykyaikainen ja kahdelletoista (12) hengelle tarkoitettu. Sijaintinsa puolesta se osuu käytettyjen kulkureittien (meno—tulo) varteen, joten sillä on ilmeistä runsasta käyttöä. Niinikään se on päiväretkeläisten suosima kahvinkeittopaikka. Puut tuodaan paikalle, koskapa lähitienoilta ei ole mahdollista niitä hankkia. Kirves ja saha ovat hyvät. Kalastuspaikkana välttävä. Luonnonkauneutensa puolesta kämpän ympäristö on nautittava, varsinkin ruska-ajan väriloistossa.

☐ RUOKTU:

Kämppä on vanha ja myös samalla heikkokuntoinen. Majoittumismahdollisuudet ovat kahdeksalle (8) hengelle ja sauna on. Lämmityslaitteena toimii helposti tukkeutuva kivimuuri. Kaikki polttopuut ovat hakusessa ja työtä ovat vaikeuttamassa heikot työvälineet. Kalastusmahdollisuudet löytyvät noin parin kilometrin etäisyydeltä. Ruoktun erikoisuuksina voidaan mainita mm. seuraavat kaksi seikkaa: majoittumistiloihin, siis itse kämppään, joudutaan kulkemaan eteisenä toimivan saunan kautta ja toiseksi makuulavereilla ei tottumattomampi erämaan kävijä saa helpolla unta, koskapa laverit ovat vanhat ja näin ollen oksankohoumat painavat kylkiluita.

☐ SIULAN RUOKTU:

Autiotupa on vanhahko kahdeksalle (8) hengelle tarkoitettu yöpymispaikka. Lämmityslaitteena on kivimuuri. Puut on yleensä itse haettava ja työvälineet ovat heikot.

☐ SNELLMANIN MAJA:

Maja on kivitakkalämmitteinen, hieno, melko vanha ja yksityisten omistama. Maja on retkeilijöiden käytössä omistajien poissa ollessa ja voi sinne kerralla majoittautua 6 henkeä. Mukkaperäjärven rannassa sijaitsee vielä erillinen saunarakennus vanhasta kolttakylästä itään. Puut on itse hankittava sallituilta alueilta. Työvälineet ovat kohtalaiset. Kalastusmahdollisuudet hyvät. Majan ympäristö on sikäli erikoislaatuinen, että voisi luulla asuvansa peikkometsässä, sillä puusto on ikivanhaa ja nuorta männikköä valtavine naavapartoineen. Rajajooseppi sijaitsee melko lähellä (n. 12 km).

☐ SORVUSOJA:

Sorvusoja on uusi kaksiosainen, 2 x 12 hengelle tarkoitettu, pönttöuuneilla varustettu kämppä. Sijainti on runsas kilometri Sudenpesän alapuolella. Puut tuodaan paikalle ja niiden saanti lähimaastosta on hyvä. Työvälineet ovat uudet. Kalastaminen heikohkoa. Paikka on ihana ja erityisesti ruskanäkymät erinomaiset.

☐ SUDENPESÄ:

Sudenpesän sijaitsee Sorvusjoen rannalla Kaarnepään juurella. Se on turvekattoinen ja kahdekselle (8) hengelle rakennettu. Rakentamisen ovat suorittaneet tunturilatulaiset v. 1952 ja nimensäkin se on saanut juuri rakentajiensa susien mukaan. Pesä on puoliksi maahan upotettu ja lämmönlähteenä on kivitakka. Puut on yleensä itse nodettava lähitienoilta. Hakkuuvälineet ovat tavallisesti kunnossa. Kalastusmahdollisuudet heikot.

☐ SUOMUN RUOKTU:

Kämppä on Suomujoen latvoille rakennettu uusi kaksiosainen 2 x 12 henkeä majoittava rakennus. Rakennus on varustettu peltiuuneilla ja hyvin lämpönsä pitävä. Puita on tuotu paikalle ja lähettyvillä on runsaasti tuulenkaatamia keloja. Kirvesvarret ovat kuitenkin melkein aina poikki. Kalastusmahdollisuudet ovat Suomujoen varrella noin parin kilometrin etäisyydellä.

Kopsujärvelle on matkaa noin kolme kilometriä, jossa sijaitsee kaksi autiotupaa. Kalastus- ja metsästysmahdollisuudet ovat kauttaaltaan hyvät. Vanhalle Ruoktulle on matkaa n. 200 m.

☐ TAAJOSTUPA:

Taajostupa on vanha kaksiosainen kämppä, jonka toinen pää on tavallisesti lukossa. Auklolevaan päähän mahtuu kahdeksan (8) henkeä. Lämmityslaitteena on kivimuuri. Puut on itse noudettava metsästä, mutta niiden saanti ei ole kovin helppoa, koskapa lähistön puuvarat ovat jo melkein käytetyt. Pilkkomisvälineissä olisi toivomisen varaa. Metsästys- ja kalastusmahdollisuudet ovat. Tuvan ympäristö on jylhää erämaata. Lähistöllä sijaitsee erillinen saunarakennus.

☐ TUISKUKURU:

Kämppä sijaitsee Tuiskuojan latvoilla Immon kammin turvekodan välittömässä läheisyydessä. Se on rakennettu kaksiosaiseksi, varustettu suurehkoilla pönttöuuneilla lämpiäväksi ja tarkoitettu 12 + 12 hengelle. Paikalla on pantu puut ja kirves sekä saha ovat välttävässä kunnossa. Lähistöllä sijaitsee Tuiskupää tunturi. Kalastusmahdollisuuksia ei ole.

☐ TYYROJAN TUPA:

Kämppä on Tyyrojan varrelle rakennettu kahdeksan (8) yöpymispaikkaa käsittävä. Lämmönlähteenä on kivimuuri. Puuta on riittävästi ja työvälineet kohtalaiset.

☐ VELLINOJA:

Kämppä on uusi kaunilista kelosta hyvin rakennettu autiotupa, jonne mahtuu 12 henkeä ja jossa on pieneen tilaan hyvin suunniteltu tehos lämmityslaite. Sijainti on Vellinsärpimäjoen alimman jtäisen sivupuron suussa. Puun saanti ja työvälineet hyvät. Niinikään metsästys- ja kalastusmahdollisuudet ovat hyvät.

Erikoisuutena voidaan mainita, että kämppää tukikohtana pitäen on tilaisuus kullanhuuhdontaan Luttojoessa, jonne on matkaa noin pari kilometriä. Tietämäni mukaan jotkut ovat onnistuneet pääsemään kullan makuun saamalla vähäisiä määriä tätä metellia.

Edellä lueteltujen autiotupien lisäksi olisi vielä mainittavissa pari kohdetta, nimittäin PADAGOVAN tutkimuskämppä, joka sijaitsee Mustakeron lähellä. Kämpän lähistöllä sijaitsevat ylityspaikat Paasjoen varressa ja Kotakönkäässä. Kämpän olen ohittanut, mutta sisätiloista ja välineistä ei ole tarkempaa tietoa. Niinikään RUMAKURUSSA sijaitsee kaksi kämppä, joiden välinen matkaero on n. 500 m. Toinen kämpistä on vanha ja toinen uudempi, ehkä 5 vuotta vanha. Kämpät sijaitsevat lähellä maantietä.

Erikoisuutena on mainittavissa lähistön Pahakuru, josta voidaan tavata lunta läpi kesän.

☐ **Patikkaretki PYYLAMPI — SIIKAJÄRVI,** noin 20 km. Sunnuntaina 15. 11. klo 8.30 linja-autoasemalta laituri 16, Vihdin bussi. Kahvinkeittovälineet mukaan. VIRTASEN OLLI vetää.

☐ JOULUNVIETON TERMISJÄRVEN TUNTURITUVALLA on alustavasti luvannut järjestää Yrjö Metsälä. Häneltä voivat asiasta kiinnostuneet tilata tarkemman selosteen. Osoitteeksi riittää Kilpisjärvi.

KIINTEISTÖTOIMISTO LKV [A]
Viljo Heinonen
Kaisaniemenkatu 10 puh. 66 06 70

KIINTEISTÖTOIMISTO KY LKV [A]
Esko Turkulainen
Kluuvikatu 8 puh. 61 911

TUNTURILATU r.y.

☐ JOHTOKUNTA

puheenjohtaja
Bjarne Lampén
varapuheenjohtaja
Alpo Lahti

Jäsenet: Toivo Harjanne, Hannu Hiltunen, Paavo Kihlberg, Sirkka Laakso, Tapani Piirainen, Yrjö Suuniittu ja Antero Tarvainen.

Sihteeri: Leena Heinonen Limingantie 40 A 2, Helsinki 55, puh. 794 198

☐ JÄSENLEHTI
Tunturilatu

Toimittaja: Erkki Wiksten, Yläkiventie 5 K 187, Helsinki 92, puh. 335 878

☐ NAISTOIMIKUNTA

kokoonkutsujana Kirsti Päivärinta, Pietarinkatu 19, Helsinki 14, puh. 631 531

☐ SUSIKYRÖ – tunturimaja os. Raattama, Ylikyrö

Susikyrön rakennuspäällikkö Pekka Huttunen, Joukontie 27 Pieksämäki, Susikyrön isäntä Ossi Issakainen, Muonio

☐ SUSIVALIOKUNTA

puheenjohtaja Aarno Väänänen, sihteeri Eila Väänänen. Jäsenet: Toivo Harjanne, Kauko Laine ja Tuure Saarinen.

☐ TUNTURIKERHOT

Kuokte (2) Hyvinkää
puheenjohtaja Pekka Järvinen, sihteeri Kaisa Hyvönen, kaup. vanhainkoti, Hyvinkää

Kolbma (3) Tampere
puheenjohtaja Yrjö Suuniittu, sihteeri Väinö Martikainen, Tesomajärvenkatu 8 B 9, Tampere 31

Njellä (4) Pieksämäki-Mikkeli
puheenjohtaja Pekka Huttunen, sihteeri Eila Hämäläinen Nuijamiestenkatu 24 B 10, Mikkeli

Vihtta (5) Vaasa
puheenjohtaja Aare Orhanen, sihteeri Paavo Finnilä, Malmönkatu 17, Vaasa

☐ LAPIN JOKOS

puheenjohtaja Tapani Kauraniemi, sihteeri, Raija Tiitta, Pajalahdentie 4 B 41, Helsinki 20

T. I. SORJONEN

Jo 1930-luvun puolivälissä Immu kierteli Lapin tuntureilla. Elämykset silloin vielä koskemattomassa erämaassa olivat voimakkaita ja mieliinainuvia. Ne sävyttivät koko hänen elämänsä.

Omien koskemustensa innoittamana Immu halusi koota tuntureista ja niihin liittyvästä retkeilystä kiinnostuneet yhteen. Syntyi Tunturilatu, jonka toiminnassa Immun panos on aina ollut arvokas. Kun sitten syntyi tunturisusi-instituutio, oli luonnollista, että Immu kuului vihittävien ensimmäiseen pesueeseen. Ja yhtä luonnollista oli, että hänet vihittiin ensimmäiseksi ikäsudeksi. Arvonimi ei koskaan ollut

hänelle pelkkä kunnianosoitus. Se oli velvoittava ja tervettä kannanottamista vaativa. Immun aloitteesta ikäsudet kokoontuivat aina kun siihen oli hänen mielestään aihetta. Ja silloin liikuttiin tulevaisuuden näkymissä. Pohdittiin, mihin Lapin ulkoiluolot ovat kehittymässä ja miten niitä olisi ohjattava retkeilijöille mielekkäällä tavalla.

Tunturiretkeilijät ja susikaarti ovat Immun mukana menettäneet hyvän ystävän, kokeneen neuvonantajan ja arvovaltaisen tuen.

Aidon erämiehen hiljainen ääni on vaiennut.

9. 10. 1970

JAM-JAM

Lappalaisten urheilullisista harrastuksista

Tavatessani kerran eräretkellä nuoren poroja kasailevan Lapin miehen, kääntyi puhe siinä tarinoidessaan urheiluun. Kehoittelin täkäläisiä ihmisiä harrastamaan painia, koska mielestäni heillä ennenkaikkea juuri tässä lajissa olisi mahdollisuuksia huipulle. Heidän pienenpuoleinen kokonsa sekä erittäin tasapainoiselta vaikuttava ruumiinrakenteensa antaisivat mielestäni hyvän lähtökohdan. Kuinkas ollakaan tämä nuorimies tokaisi, että kyllä meillä täällä on ollut paininkin taitajia, kuten oli aikoinaan Päiviö ja poikansa Vuolab.

☐ TÄMÄ KESKUSTELU oli lähtökohtana sellaisen kirjapinon tutkiskelemiselle, josta olen koettanut ammentaa tietoutta asioista, jotka liittyvät lappalaisten urheilullisiin harrastuksiin niissä muodoissa, joita 1600-luvulla alkaneen kristinuskon levittämisen yhteydessä on talteen kerätty.

Tutkijoista, jotka ovat keränneet myös tämän alan tietoutta, mainitsen seuraavat toteamani nimet: Itkonen, Tornæus, Ganell, Andersson, Lonkinen, Suutari, Salminen, Paulaharju, Tuderus, Samselius, J. ja I. Felman, Rosenberg, Grape ja Tanner.

Nykyisen kilpaurheilun kehto on keinunut eri kansojen ja heimojen keskuudessa jo satoja v osia sitten. Ilmenemismuotoja on hyvinkin monia. Aiemmin koitokseen tai kilpaan liittyi taistelu elämästä tai omaisuudesta. Tämmöisissä otteluissa neuvokkaan ja vahvan miehen maine kohosi ja kasvoi, kuljettuaan erämaita ympäri, aivan tarunhohtoiseksi sankariteokst.

Useimmiten tutkijoitten on ollut mahdotonta saada tapausten oikeasta kuluste täyttä selvyyttä. Samojen voittoisien tekojen taakse muuttuvat usein sankarien nimet, joka juuri kuvastaa tämmöisien ottelujen suurta arvostusta. Näinollen tahdottiin sijoittaa sankarin roolilin aina muinainen mahtimies.

Elämisen ja asumisen kehittyessä nämä vanhat urheilumuodot säilyivät. Pelin hintana ei vain enää ollut elämä tai omaisuus. Useimmiten voitosta saatu sisäinen tyydytys omasta paremmuudesta ja ystävien arvostuksen lisääntyminen olivat ne palkinnot ja kannustimet mieskeskeisessä kilpailussa.

Lapin perukoille nouseva etelän ja idän mies toi omat heijastuksensa myös elämän tähän muotoon. Niinpä lappalaisten omaperäiseen urheiluharrastukseen tuli selviä vaikutteita uusilta tulijoilta. Tulipa täysin uusiakin muotoja. Myöhemmin talvikylissä tavataan jo kehittyneempääkin joukkue-urheilua. Tämän kaiken seurauksena on myös kisailun kärpänen purrut nuorempaa polveakin, joiden leikkeihin urheilu on myös työntynyt. Sensijaan Lapin naisen osuudeksi urheiluun jäänee vain repeytyneiden vaatteiden korjaus ja kuhmujen hoiteleminen.

Kun lähden tässä lähemmin tarkastelemaan 1600-lukua lähtökohtana pitäen urheilullisia harrastuksia lajeittain, niin totean, että on aloitettava painista. Sitä lajia on kalketi pidettävä Lapin niinkuin monen muunkin heimon yhtenä ensimmäisistä urheilun ilmenemismuodoista. Tapaamme jo eläinkunnasta esimerkkejä, joissa tappelun sekaisella painilla ratkaistaan erimielisyydet. Hävinnyt antautuu ja saa poistua. Tapaamme myös luonnosta elämän ilo pursuavia painivia eläimiä. Toteankin, että tämmöinen iloinen painiharjoittelu luo ikäänkuin pohjaa sille kovalle täällä olemisen ja elämisen edellytykselle tositilanteita varten. Myös alkukantainen ihminen vähine aseineen on joutunut usein sylipainiin vastustajansa kanssa asioita selvittäessään. Tämän taidon ja voiman hän on omaksunut tärkeäksi ominaisuudekseen. Juuri siksi siitä on kehittynyt miehisyyden ja voiman mittapuu. Tämä on saanut myös Lapin miehet reilun painiharrastuksen pariin.

Tarunomaiset "Taalot", keitä he sitten kuvasivatkaan, olivat juuri niitä ensimmäisiä kovia painivastustajia. Isoina, rumina puoli-ihmisinä ne olivat peloittavia vastustajia. Usein ne saapuivat jopa 2—3 tai useammankin ryhmissä. Ottelut tapahtuivat taalon haasteesta. Jos taaloja oli useampia niin heistä pienin paini ensin ja suurin viimeisenä. Tässä painissa oli elämä panoksena. Useimmiten lappalainen älykkäämpänä voitti, vaikka olikin kooltaan pienempi. Voitettuaan hän sai taalojen aina mukanaan kantamat hopeasineet omikseen. Rikas-Hannu voitti 9 taaloa. Hän sai niin paljon aarteita, että lahjoitti niistä Utsjoen kirkkoon 2 kynttiläkruunua. Hyvin monia mainehikkaita painimiehiä esiintyi taalojen kaatajina. Jos siirrymme tästä vastustajaryhmästä toisaalle.

Eräs suurimmista voimahahmoista mitä tunnetaan oli nimeltään Vuolab. Hänet tunnettiin voittamattomana painihahmona muiden kykyjensä lisäksi. Maine, jonka hän saavutti, kantautui kauas. Niinpä kaukaa Karjalastakin saapui 3 miestä häntä vastaan koittamaan painitaitoaan. Kahdesta ensimmäisestä hän selvisi helpolla. Kolmannen suurimman kanssa hänen täytyi jo suuttuakin. Kun tämä kookas vastustaja sai tempaistua hänen jalat maasta irti, suuttui Vuolab tästä ja paiskasi oikein voimalla

UUDET MAKUUVAUNUT
ovat nyt käytettävissänne

Leveät ja pehmeät vuoteet houkuttelevat uneen. Väljyyttä ja iloista värikkyyttä osastoissa. Äänetön ja tasainen kulku uuden telirakenteen ja kallistuksen vakaajien ansiosta. Kahvin, virvokkeiden ja kevyiden ruoka-annosten tarjoilu osastoihin. Uudet makuuvaunut ovat toistaiseksi junassa no 63 Helsingistä klo 19.45 Ouluun klo 7.55 ja Kemiin klo 9.32 sekä junassa no 60 Kemistä klo 20.15 ja Oulusta klo 21.45 Helsinkiin klo 9.00 Makuupaikka näissä vaunuissa maksaa mk 14,–/2 lk ja 21,–/1 lk.

Tervetuloa "UNELMAMATKALLE"

vastustajansa harteilleen, souraukselle, että suusta ja nenästä tuli verta esiin. Tästä rajuudestaan hän sai vaimonsa nuhteet, joka seurasi otteluja. Tästä voimme tehdä sellaisen johtopäätöksen, että Vuolab oli hyväluontoinen ja urheiluhenkinen mies, jolta oli totuttu myös painin tiimellyksessäkin odottamaan asiallista käyttäytymistä.

Hänen tiedetään myös saaneen kutsun Venäjän puolelle sikäläisen voimamiehen vastustajaksi, jonka hän sitten kävi voittamassakin. Lienee ollut ensimmäinen paini-ottelu vierailla maalla, mihin kukaan tässä maassa oli ottanut osaa.

Myöhemmin paini sai sanoisinko rajoitetumpia puitteita. Tuli jonkinlaisia sääntöjä ja tapoja, joiden puitteissa otteluja käytiin. Oli nimeanottua käsipainia, jossa vain käsistä kiinnipitäen sai yrittää kaataa vastustajansa. Tätä erikoisesti koltat harrastivat. Sylipainissa voittajan täytyi pitää vastustajansa allaan, muuten jos tämä pääsi nousemaan pois, tulikin hänestä voittaja. Syysliittopaikka oli suosittu painilaji. Siellä jos hävisi kolmasti samalle, niin täytyi tunnustaa tämän paremmuus koko vuodeksi. Jos painijat voittivat vuorotellen, niin se joka sai kolme voittoa ensin nimiinsä oli voittaja. Selkäpainissa taas otetaan kaveria kiinni takaa vyötäröstä ja koetetaan saada vastustaja selälleen tai kyljelleen, jossa asennossa täytyi pysyä 10 laskien. Sitten taas heittäjä vaihtuu. Kumpikin heittää kahdesti, se joutuu tappiolle, joka ei saa kaveriaan kumoon tai ei ehdi laskea kymmeneen.

Kauluspainissa koetetaan vastustaja heittää maahan. Voittaja yrittää vielä maassa niskasta työntäen saada vastustajansa kulkemaan suopunkin mitan. Jos tämä ei onnistu, niin aloitetaan taas painia pystyssä. Näissä painimuodoissa ei saanut käyttää jalkakamppia. Jalkapainia harrastetaan siten, että pidetään toisiaan olkapäistä kiinni ja jaloilla koetetaan saada toinen potkaistua nurin. Kolmasti voittanut perii voiton.

☐ VOIMAIN KOITOKSIA

Kiven kanto oli yleisin. Sopiva kivi otettiin ja nostettiin maakiven päälle. Tästä kantaja nosti sen syliinsä. Kannettuaan määrätyn askelmäärän hän toi sen samaan paikkaan. Ken yrittäjistä ei tähän pystynyt, hän sai suorittaa rangaistuksena voittajalleen monenlaisia palveluksia.

Niinkään isoa kiven nosto oli monesti kilvan aiheena. Tämä urheilumuoto oli vain täysi-ikäisten miesten keskeistä kilpaa. Tähän ei nuoria laskettu ensinkään mukaan.

On huomattava, että tämä voiman ihannoiva urheilu oli jo silloin havaittu nuorisolle vaaralliseksi ja siis heiltä kielletty.

☐ HYPYT JA HEITOT

He tunsivat hyppyjä monenlaisia, samoin notkeuskilvoittelua. Heillä oli myös omaperäinen kelilapeli, joka 1800-luvun alussa oli vielä kovasti muodissa. Kyykkäpelin he taisivat niinikään. Monenlaiset kivenheittoon liittyvät kilpailumuodot olivat eritoten nuorison mielikisailua.

Useamman tyylisiä tinkoja käytettiin myös. Eräs niistä oli muualla Suomessa täysin tuntematon. Tähän ruoskalinkoon kuului kyynäriin mittainen notkea keppi ja sen päähän sidottu vähän lyhyempi nuora. Tämän alapäähän tehtiin raksi etusormea varten. Lingoilla kilpailtiin sekä pituus- että tarkkuusheitoissa.

☐ TASAPAINOILUA

Erilaiset tasapainoilua vaativat ja kehittävät kilvat olivat myös heille tuttuja. Riu'ulla kävely sekä siinä riippuminen jaloista ja käsistä ja pyrkimys pyöräyttää itsensä riu'un yläpuolelle oli kova koitos.

Tasapainoilu kelluvalla tukilla oli tenolaisten parhaita temppuja.

☐ VETOKOITOKSET

Sormikoukusta käydyssä kisassa voittaja tarjosi heikommalle sormen hävinneelle niin, että hän sai yrittää voimiaan uudelleen. Väkikarttua, niskanuoran- ja köydenvetoa harrastettiin myös. Viimeksimainitussa lajissa saattoi olla monenlaisia ryhmittymiä kisaihussa mukana.

Poron ruhosta katkaistun takajalan jänteen ulosvetäminen oli voimannäyte, johon vain harvat pystyivät.

VIHTTA KOTOISILLA ERÄPOLUILLA

☐ PERHON eräpoluille ja pitkospuille teki Vihtta kerhon 16 jäsentä viikonloppukäynnin kuluneen kesäkuun 6 ja 7 päivinä.

Keski-Pohjanmaan matkailuliiton aloitteesta on erämaassa sijaitsevalle Syvälammen rannalle rakennettu ja muodostettu entisestä tilavasta metsäkämpästä retkeilykeskus, vastaten hyvinkin eräretkeilijän toiveita ja vaatimuksia. Retkeilymajalla on kunnolliset majoitustilat n. 30 hengelle, ruokaa ja virvokkeita saatavissa kohtuulliseen hintaan sekä puhdasvetisen pikkujärven rannalla hyvä sauna.

Sanottuna kesäkuun kuudentena klo 9 kerhon jäsen Kauko käynnisti linja-autonsa kaupungin talon edustalta ja kuljetti seurueen 190 km pituisen matkan Syvälammelle, ja Möttösessä mukaamme liittyivät perholaiset oppaamme ja ystävämme Reini ja Väinö. Kivijärvelle menevältä maantieltä poikkeaa n. 7 km pituinen metsähallituksen rakennuttama autotie perille saakka. Eeva-rouvan toimiessa lukkarina matkan varrella reippaasti lauleltiin Solweigin jäljentämistä lehtiölestä tunturilauluja.

Perille päästyä ensi töiksi suunniteltiin vaellusreittiä kuluisalle n. 460 ha käsittävälle Koirajoen aarnialueelle. Päivän ollessa jo puolessa katsottiin parhaaksi ajella vielä linja-autolla Kinnulan kautta Perhon Mökälään, josta kertyi vielä lisää automatkaa n. 30 km, mutta näin tehtiin, ja Mökälään saavuttua Koirajokivartta seuraillen vaelleltiin aarnialueelle ja Taivahon entiselle tukkikämpälle saakka. Patikkamatkaa kertyi täten yhteen suuntaan runsaasti 6 km. Jokivarsi oli paikoin suoperäistä ja tiheänlaista pensaikkoa sikumatkassa sekä maasto aika laella möykkyistä ja epätasaista, joten patikoiminen ei ollut niinkään helppoa helleesäässä ja lisänä sankat hyttysparvet kuin konsanaan Lapin katroilla.

Varsinaisella aarnialueella tutustuttiin jättiläishonkiin ja kelohin. Pistimpien honkien latvat piirtelivät runsaan 30 metrin korkeuksissa ja rinnan mitalta ei miehen syliinsä ulottunut lähestulkoonkaan rungon ympäri. Reini kertoili aarnipuitten keski-iän olevan noin 300 vuotta, ja lukuisat korot puitten tyvipäissä kertoivat aarnipuitten aikojen kuluessa kestäneen metsäpaloja. Miesmuistiin alueella ei ole hakattu minkäänlaista puutavaraa, paitsi sotakorvaustoimituksiin oli kaadettu 19 honkaa, ja pienimmän piti täyttää 15 metrin päästä 16 engl. tuumaa. Yhtä ruokoa autotien varteen vetämään oli tarvittu neljä hevosta, joten oli siinä tukkipuita kerrakseen. Alueella oli myös nähtävänä kelo, jonka oksalle maakotkaparikunta aikoinaan oli rakentanut pesänsä sitä vuosi vuodelta suurentaen, kunnes eräänä lumitalvena lähes pari vuosikymmentä sitten lumen painosta hongan oksa oli katkennut ja pudonnut pesä mukanaan maahan. Käytiin paikan päällä toteamassa tämäkin tapahtuma. Kuulemma Helsingistä saakka oli käynyt lintutieteilijöitä keräämässä kotkapariskunnan syömisjätteitä pussiin. Allekirjoittanut on käynyt paikalla jo toistakymmentä vuotta sitten, jolloin pesän jätteitä pesäpuun juurella oli vielä nähtävissä aimo helmähäkillinen. Aika on kuitenkin nyt maduttanut ja mädäntänyt jätteet melko olemattomaan kasaan.

Nykyäänkin maakotka pesii alueella tahi lähitienoilla, mutta ymmärrettävistä syistä pesäpuun sijaintipaikka on salaisuus.

Jatkaessamme patikointia Taivahon entiselle tukkikämpälle oli ylitettävä kapea Koirajoki joen ylitse kaatunutta puun runkoa pitkin. Ylityksessä seurueemme kameramiehet saivat hauskoja tilannekuvia itse kunkin tasapainotaidosta notkuvan rungon päällä.

Paluumatkalla koukattiin Kinnulan kauniin kirkonkylän kautta, jossa pysähdyttiin baarin sammuttamaan janoamme. Lähinsaputien pihamaille ilmestyi naisväkeä, ja kun kirjavissa pukimissa ja muutenkin meteäsuomalaisilta näyttävinä purkautuessamme autosta ulos, kuuluivat alkuasukasvaimot keskenään päivittelevän, että mitähän sakkia tuokin mahtaa olla.

Illalliseksi tilaamamme hernekeitto, jonka kokkipojat toivomuksemme mukaisesti olivat valmistaneet, maistui Syvälammen majalla meille nälkäisille patikkaretkeilijöille. Kaunilin iltayön tunnelilla saunottiin ja uitiin mielin määrin. Minkäänlaista soittokoneita ei ollut matkassa, mutta hyviä laulajia kylläkin, joten laulujen tahdissa tanssittiin Emma valssit ja sottiisit. Nukkumisesta ei tahtonut tulla tolkkua, kun avoinna olevista ikkunoista oli sekä naisten että miesten huoneisiin virrannut parvittain hyttysiä, eikä tämänkaltaisten verenhimoisten itikoiden inhoavia simfonia ole sopivaa tuutilaulua. — Kauko lienee keksinyt sopivimman keinon, kun oli aamuyön tunteina mennyt saunarantaan paistelemaan makkaraa.

Seuraavan sunnuntain aamupäivänä patikoitiin Heiskanjärvenmevan lintusoille. Matkan varrella ylitettiin pari vetelää suota hyviä pitkospuita pitkin. Miltei kaikki naiset jäivät ulkomaan Tieslammelle, mutta Rauha-neiti uskenteli sitä ennen hame ylään sanotun lammen purossa. Lintusoista kiinnostuneet jatkoivat vaellusta eteenpäin. Varsinaisen lintusuon laitamille saavuttuamme oppaamme Reini selosti laajalla suoalueella oleskelevan ja pesivän runsaasti kalkenlaisia kahlaajia ja vesilintuja, myös joutsenet ja hanhet pesivät soilla.

Samoin sukupuuttoon häviämässä oleva muuttohaukka (jalohaukka) pesii joissakin suon laitamilla. Kiikarilla voimme todeta siellä täällä suolla liikkuvan vesilintuja. Etempänä metsäsiarekkeessa oli pari telttaa, joissa oli jo parin viikon ajan majaillut kolme helsinkiläistä luonnontieteiden opiskelijaa tarkkaillen edessä olevan suon lintumaailman.

Sunnuntaina 7 päivän iltapäivällä paluumatkalla poiketttiin Perhon kirkolla sankaripatsaalla. Jängänjärven rannalla oleva Hasnen poikain muistokivi "Hauta Perhossa" jäi tällä kertaa näkemättä.

Tämänkaltaisilla viikonloppuretkillä on mainio tilaisuus tutustua maakunnallisiin retkeilynähtävyyksiin ja suorittaa vuorokauden, parin keetäviä eräretkiäkin. Maakunnallisest matkailulautakunnat nykyään huolehtivat retkeilymajojen rakentamisesta, mainoetuksesta ja muista vastaavanlaatuisista tehtävistä huomionarvoisille eräretkialueille. Mainittakoon vielä, että puheenaoleva Keski-Pohjanmaan eräretkialue käsittää yhtenäisen yli 4000 ha käsittävän lähes koskemattoman erämaa-alueen, joten tällä vaellusretkellä oli tilaisuus tutustua vain alueen murto-osaan.

AARE ORHANEN

☐ SOUTU JA PURJEHDUS

Jo Vuolabin kerrotaan soutaneen kilpaa norjalaisten ja venäläisten kanssa mielestykselliseati. Olipa lyönyt vedonkin norjalaisten kanssa kilvasta Isovuono—Vesisaari. Hänen vastustajansa veneessä souti 12 miestä ja siitä huolimatta hän selviytyi voittajaksi.

Inarin järvellä niinikään tiedetään soudetun kilpaa. Kalamiehet innostuivat silloin tällöin kokeilemaan voimiaan soudussa. Purjehtijat, jotka kirkko- ja kokousmatkoillaan sattuivat isoilla veneillään, 50—70 henkeä kantavilla, liikkumaan samanaikaisesti, saivat ilman muuta kilpailuhengen päälle ja siinä syntyi kova koitos. Kerrotaan veneitä nähdyn 10 kappalettakin samanaikaisesti purjeet pullottaen viilettävän järvellä.

☐ PALLOPELIT

Nykyistä jalkapalloamme muistuttava peli oli heillä myös suosittu. Sitä pelattiin sekä kesällä että talvella.

Peliväline pallo, oli meidän jalkapallomme kokoinen hieman litistynyt nahkainen, heinillä tai muulla vastaavalla täytetty. Pelikentällä, jossa pallon potkijat olivat mieliharrastustaan toteuttamassa, palloa potkittiin mieheltä toiselle. Pelin tarkempia sääntöjä en ole pystynyt löytämään.

Pisimmälle kehittynyttä palloilua edustavat meidän polttopallo- ja linnanpalloa muistuttavat pelit. Ne olivat hyvin suosittuja. Nuorison niitä kerrotaan harrastaneen aina sopivan joukon kasaantuessa. Päivän vanhetessa tähän peliin yhtyi myös vanhempi väki. Kerrotaan kolttien olleen muita etevämpiä tässä pelissä. Paastoaikana ei pelejä pelattu.

☐ KILPA-AJOT POROLLA

Kuuluisan mahtajan Einar-Antin kilpa-ajo erään kauppiaan kanssa, jolla oli mainio ajoäki ja mitä parhaimmat ajovälineet 40 peninkulman matkalla, on kai niitä kovimpia kilpailuja. Siitä lyödyn 10 hopeariksin voittajaksi selviytyi Einar-Antti. Hänen maitaan käyttäneen sutta vetäjänä, poron asemesta.

Talven aloisia ajokisoja käytiin etenkin heikaisen aikana talvikyliissä. Niissä saattoi olla 3 tai 4 valjakkoakin vetojuhtana. Varsinaiset talven suurimmat koitokset käytiin yhteisillä kirkko-, markkina- tai häämatkoilla. Jos oli vielä nautittu väkeviä aineita, niin silloin olivat menohalut hyvät. Saattoipa jossain järven jäällä nähdä 300—400 ajokin kilpailevan paremmuudesta. Vauhdin hurma oli silloin jo kiehtonut ihmistä hyvinkin suuresti.

☐ HIIHTO

Kreikkalainen historioitsija Progopios mainitsee 500-luvulla hiihto-suomalaisista.

Olaus Magnus 1518—1519 kuvaa lappalaisten suksia ja hiihtoa (ei kilpailua).

Lienevät poromiehet niitä harvoja, joiden voidaan sanoa hiihtäneen kilpaa. Paimenvuoronsa päätyttyä he joukolla kilvoittelivat kotimatkalla. Hävinneiden osana oli saada kuulla muiden pilkkasanoja, etenkin jos olivat vielä suunnasta eksyneet.

Sensijaan kovat ja katkerathkin kilpahiihdot käytiin useimmiten metsän petojen kanssa juuri näitä takaa-ajettaessa.

Suuren Päiviön maine taitavana mäenlaskijana ja hiihtäjänä oli tunnustettu. Hänen kuuluisa mäenlaskunsa rasvakuppi pään päällä alas Kellostapulia on suorituksena loistava. Hänelle sopinee myös nimi "maamme ensimmäinen pujottelija" hyvin.

Sukset ovat olleet erittäin merkityksellisiet liikkumisvälineet heille. Sensijaan keskinäinen kisailu niillä näyttää jääneen ylättävän vähäiseksi.

Ehkäpä he ovat hiihtäneet enemmän tämän Kalevalan 13 runosta lainattujen säkeiden mukaisesti:

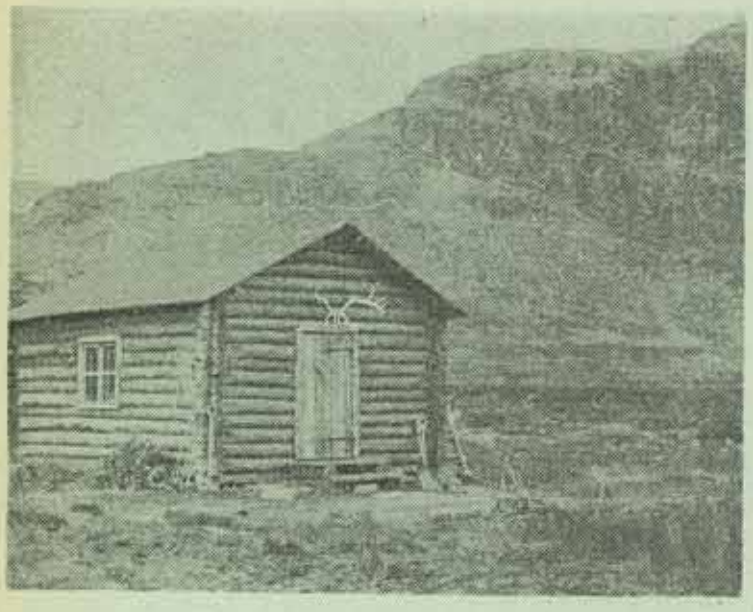
"Hiihti soita, hiihti maita,
hiihti aukkoja ahoja;
tuli suihki suksiloista,
savu sauvojen nenistä."

MAURI TANI

☐ SUSIKYRÖN avaimia on muutamilla, jotka eivät enää ole Tunturiladun jäseniä. Tällaisille henkilöille ehdotetaan kahta vaihtoehtoa asian saattamiseksi kuntoon: On lähetettävä avain takaisinlunastettavaksi Tunturilatuun taikka maksettava jäsenmaksu ajan tasalle. Viimeksimainittu vaihtoehto on suositeltavin. Susikyrön käyttö on rajoitettu vain jäsenistön piiriin, joten jäsenpiirin ulkopuolella oleva ei voi avainta omistaa.

☐ TUNTURILATU-lehden vanhoja numeroita on saatavana Suomen Ladun toimistosta, mikäli niistä kiinnostuneita on.

Ruskaretkellä siellä kaukana

Istutpa varis, vanha ja harmaa, matalan vaivaiskoivun oksalla. Koivun lehdet olivat keltaiset, ympäristön niukka kasvillisuus alkoi myös olla ruskan värittämää. Ilta alkoi hämärtää, elokuun lopun ilta. Sateli hiljalleen vettä ja tuuli tohahteli kurun kivikossa. Tunturimaa oli rauhallinen ja hiljainen.

Varis torkkui ja mikäpä oli torkkuessa vanhan harmaan. Akkiä se kuitenkin valpastui. Linja-auto tuli jyristen maantietä, joka sijaitsi variksen näkökentän rajamailla. Tarpeeksi kaukana kuitenkin, ettei se paljon häirinnyt vaakkujaa.

Auton ääni hiljeni, auto pysähtyi. Sieltä laskeutui alas kuljettaja ja kaksi miestä. He vetivät kaksi isoa rinkkaa takakontista maantielle. Kuljettaja nousi autoonsa ja lähti ajamaan. Miehet rinkkoineen hävisivät koivikon ja kumpareen taakse.

Mitä lie etelän vouhottajia nuokin, varis ajatteli. Tänne tulevat häiritsemään kanta-asukkaiden rauhaa. Mutta katsotaan, voi heistä olla hyötyäkin.

Kohtapa sieltä kaverukset tulivatkin, kävellen verkkaiseeti akseliväitojen aikoinaan rakentamaa tietä pitkin. Ilta tummeni, tunturien kaukaiset ääriviivat pehmenivät, varis lähti harvoin siiveniskuin asennolleen maantien varteen.

Tuttavat kairojen kävijät olivat kumppanukset. Paljon, paljon kivikoita, soita, rämeitä, rakkaisia tunturipäitä jäätikköineen ja lumineen he olivat yhdessä kulkeneet. Yhtelleet vuolaita jokia ja puroja. Monilla asennoilla ehtineet savustua. Ystävystyneet sääskien, kuukkeleidenkin kanssa. Paahtuneet auringossa, sateessa viluisina ja märkinä rämpineet. Kuitenkin aina palanneet takaisin retkilleen tunturimaahan. Kaveruus oli säröittä kestänyt niin myötä — kuin vastamäetkin. Suolla oli tiukalle ottanut. Kuitenkin kestänyt.

Kävelivät ystävykset aikansa. Telttansa pystyttivät paikalle, jonka lähellä purossa joku rompeänsä pessyt oli. Sellaiset olivat merkit siellä.

Aamulla matka jatkui kohti suurta virtaa, joka kansakunnatkin erottaa. Helpotti kulkua sekin kun muutaman hulkosen vei rinkoja idän autoihme, kolistellen kivistä tietä. Kämpällä kahvisteltiin. Seuraakin oli.

Eteenpäin kävi kulku. Karut tunturit edessä, vielä joki kaukana. Yöksi järven tuntumiin, järven, jonka rannalla oli vihainen soopeli.

Tuli suuri joki vastaan. Rannalla kämpänraunio. Siinä kahvisteltiin. Lie haltijat kämpän vihastuneet. Sateen niskaan laittoivat. Yöksi hiekkamellain keskelle koivutulille kaverukset asettivat.

Loppui yö, vaan ei sade. Jatkui matka yli Torisevan emon. Rajan vartijaakin jututettiin. Venevajaa kunnosteli kunnon pohojalaanen. Ohi Munnikurkion Ahkajoen suuhun vei tie. Siellä toinen rajanvartija hädissään ja palavissaan paikalle juoksi. Hätäkö kavereilla? Eipä toki, ei. Kahvisteltiin, sitten yli Ahkajoen ja Rommaenon. Maasto oli kuin Esplanadi, mäki ylös, toinen alas. Maisema kuin taulu. Yövyttiin korkealle mellalle. Mieliala entinen, hurtti huumori ja repäisevä meininki.

Tuulen suunta entinen, samoin kulkijainkin. Vettä nakkoi. Kämpässä, suuren joen mutkassa kahvisteltiin. Eipä vain sade loppunut, vaivaiskoivikko kyllä. Kibarat polulla vähenivät. Mieli kirkastui. Kaukana suuret tunturit komottivat kuin kirkastuksen kummut. Sinne mieli paloi. Jalka nousi keveästi ja tunturit lähenivät. Tuli korkea hiekkaharjanne vastaan. Sitä pitkin vaellettiin niin kauan kunnes joki sen katkaisi. Karttaa ei ollut ja vanhemman kulkurin muisti katkoi. Tälisvuonipuoldsha! Nimi muistui, samoin kuin paikkakin mieleen vasta kahvihetkellä työpöydän ääressä. Yli kumminkin selvittiin kumisella veneellä, joka asialliseeti palautettiin asentopaikalleen. Pimeys, rakka, sade ja väsymys vaivasivat. Telta antoi suojan ja kahvi lämmitti. Tunturi selänalla lie ollut "Muhkuoaivi".

Aamulla märät vaatteet ylle. Kämpälle kulku oli kuin juhlaa. Ei mikään vedä vertoja raikkaalle ulkoilmaelämälle! Yöksi järvelle Miekon. Rauhallista oli kämpässä.

Murku saatteli matkaan ja hairahdutti kurusta ylängöllä. Kuningaskunnan kautta Saarijärvelle yöksi. Sivistys siellä hultaisi kuin rukkasella naamaan.

Viimeinen vaelluspäivä. Aurinko paistoi ja tunturit hymyilivät. Vielä eivät haltijat olleet pahasti vihastuneet, koska jotain näytettiin. Rinteillä Jehkatsin kahvisteltiin ja matkattiin ohi Saanan.

Taakse jäi tuttu erämaa. Ankara ja kruusailematon väärti. Karu ja kova. Kuitenkin kaivattu, haaveksittu. Sinne vielä matka, jos Luoja elonpäiviä ja terveytä antaa.

MOUNTAIN

Tämän vuoden SUDET

Vuoden 1970 ikäsudeksi vihitään nimismies Aare Orhanen, tämän meidän lehtemme sivuilta tuttu kirjoittaja, jonka ystäväpiiri tuntee "vallesmannina", jolla on ikää, mutta jolla on nuorten miesten tempaukset. Johtajasusien määrä kohoaa nyt 61:een ja tavallisten tunturisusien korkein numero on tämän jälkeen 894, niin että saattaa ensi vuoden susiparvessa olla jo tunturisusi n:o 1000. Alla olevassa luettelossa henkilön esittelyn perässä oleva numerosarja tarkoittaa järjestyksessä tunturikäyntien lukumäärää, tunturihuippuja, eräretkien lukumäärää, johtajana toimimiskertoja ja kuntosuoritusvuosien määrää. Mutta ensin kerromme kuitenkin vähän "vallesmannista".

□ **AARE MATTI ORHANEN**, tämän vuotinen ikäsusi, oli Etelä-Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla nimismiehenä toimiessaan innolla mukana sikäläisten poliisiyhdistysten urheilutoiminnassa, ottaen vuosikymmenien aikana säännöllisesti osaa kilpailuihin ja ennenkaikkea innosti alaisiaan poliisimiehiä harrastamaan hiihtoa, juoksua sekä ammuntaa. Kuntourheiluharrastusta on levittänyt toimipaikoillaan yleisön keskuuteen. Kuulunut Keski-Pohjanmaan SVUL:n piirin kuntourheilujaostoon. Ollut järjestämässä ja perustamassa valtakunnallisia latu- ja polkuretkiä Vetelissä, Kaustisella, Perhossa ja Lehtimäellä. Mukana v. 1956 jähtien säännöllisesti osanottajana latu- ja polkuretkillä. Kuulunut vv. 1964—68 Suomen Ladun neuvottelukuntaan. Toimii nykyään Vaasaan perustetun tunturikerho Vihttan puheenjohtajana.

Tunturilatulaisten "vallesmanni" on tehnyt Lappiin runsaasti yli 30 retkeilymatkaa, sisältyen tähän vaellukset, hiihto- ja ruskaviikot. Käsivarren jylhä tunturimaasto on ollut erikoisen huomion kohteena, joten esim. Haltin huipulla on tullut käytyä neljä kertaa, samoin Saariselän tunturimaastoa on vaellellut ristiin rastiin itäkairoja myöten. Kevon kaunis ja erikoislaatuinen vaellusreitti on niinikään kävelty, saapastellut Inarin Muotkatuntureilla sekä Lemmenjoen yläriteillä vaeltanut Njugarlahdelta Morgan Vibuksen huipulle. Viimeksi viime kuluneen elokuun puoliväliin tienoilla ollut mukana Suomen Ladun järjestämällä Taka-Lapin vaellukselta.

Talkootoiminta: Mukana molemmissa riippusiltojen rakennustalkoissa Kultalassa, samoin erämajan ja saunan rakennustöissä Susikyrössä ja Kiilopäällä padon rakennustalkoissa.

Mainittakoon lopuksi Merenkurkun hiihto talvella 1970.

JOHTAJASUDET 1970

55 Heikura Martti

Susi n:o 680. Tunnetaan Varkauden seudulla monien retkien vetäjänä. Syventynyt rinkkapulkkaan ja ren kehittämiseen. Esittää tulokset harrastusnäytteenään.

10— 25 — 5 — 5 — 7 vuott.

56 Martikainen Väinö

Susi n:o 628. On tunturikerho Kolbman perustajajäsen ja sihteeri perustamisesta lukien. Perehtynyt ensiapukysymyksiin ja esittää harrastusnäytteessään "Varustaudu aina pahimman varalle" menettelyohjeita eräretkillä sattuvien tapaturmien varalta. Liitteenä piirroksia erilaisista loukkaantuneen kuljetusvälineistä On vetänyt tunturikerhonsa retkiä Lapissa ja toiminut kesällä 1970 Sudenpesän korjaustalkoiden Herra Rakennuspäällikkönä.

14 — 62 — 9 — 5 — 9 vuott.

57 Romppanen Kauko

Susi n:o 545. On myöskin tunturikerho Kolbman perustajajäsen ja toiminut sen varapuheenjohtajana perustamisesta lähtien. Vetänyt työpaikkansa yhteisiä tunturiretkiä sekä toiminut Vaasan tunturikerhon hiihtokurssien johtajana. Harrastusnäytteenä "Kokemuksia ja havaintoja muovien käytöstä eräretkillä.

15 — 37 — 6 — 3 — 6 vuott.

58 Salomaa Tuula

Susi 544. Hiihtokilometrejä kolmena vuonna keskimäärin 2900 km kunakin vuonna!!! Pitänyt tapanaan osallistua kilpailumielessäkin Seitsemän Veljeksen hiihtoihin ja polkuretkiin. Ollut Helsingin Ladun joukkueessa leiripäivien vaeluskilpailuissa. Suorittanut hiihdonohjaajakurssin, retkilinjan kouluttajakurssin ja kuntokouluohjaajakurssin. Syventynyt maastohiihto-opetuksen järjestämiseen tunturihiihtokeskuksessa.

14 — 30 — 7 — 4 — 3 vuott.

59 Vehkaoja Mauno

Susi n:o 178. Harrastusnäyte käsittelee johtajasuden havaintoja ja johtopäätöksiä Lapin metsä- ja porotaloudesta.

12 — yli 30 — 2 — 2 — 9 vuott.

60 Vuorinen Jouko

Susi n:o 669. Tutkinut erilaisten makuupussien ominaisuuksia ja soveltuvuutta lumessa yöpymisessä ja esittää kokeilun tulokset harrastusnäytteenään. Omistaa edustavan kokoelman lapinaiheisia väridioja ja on niitä näyttäen levittänyt tietoa eräretkeilystä kiltettävällä tavalla. Suorittanut 210 km:n susivaelluksen.

14 — 100 — 11 — 4 6 vuott.

61 Vuorinen Taisto

Susi 670. Ilmeisesti edellisen johtajasuden isä. Harrastaa tussipiirroksia ja öljyväreillä maalausta. Hakemuksen liitteinä useita piirroksia Lapista. Kuntokilometrejä on 15 vuoden aikana kertynyt 12000 kilometriä.

13 — 73 — 12 — 7 — 15 vuott.

TUNTURISUDET v. 1970

810 Auvinen, Pertti Varkaus
5 10 2 — 2

811 Avikainen Uuno Jyväskylä
6 14 1 — 6

812 Haavisto Toivo Kaleva
5 31 2 — 2

813 Hakulinen Rainar Hämeenl.
6 25 1 — 7

814 Hakulinen Risto Hämeenl.
6 20 1 — 7

815 Heinivaho Pekka Messukylä
5 13 1 — 4

816 Hidén Mikael Helsinki
7 17 5 4 2

817 Hiltunen Aila Joensuu
6 24 6 — 7

818 Himmanen Pentti Järvenpää
13 30 13 10 4

819 Huhtinen Esko Juva
12 24 2 — 2

820 Hynynen Hannu Kokola
8 33 4 1 4

821 Hyväkkö Heikki Karhula
7 17 1 — 9

822 Häggblom Leif Kotka
6 12 1 — 5

823 Häkkinen Reijo Helsinki
8 21 8 6 8

824 Hänninen Eila Karakallio
15 40 10 — 10

825 Ilomäki Erkki Helsinki
8 20 5 4 2

826 Jensen Max Helsinki
5 20 5 — 10

827 Joki Eila Kaleva
9 12 4 — 2

828 Joutsensalmi Ahti Karkkila
7 16 4 3 2

829 Jurvainen Eino Helsinki
Vuodesta 1936 lähtien pitkäaikaisia retkiä eri puolille Lappia.

830 Järves Raino Helsinki
23 26 1 — 19

831 Järvinen Teuvo Helsinki
8 20 8 6 4

832 Kalanti Maire Helsinki
yli 8 30 8 — 3

833 Kangasvieri Pentti Lapua
10 25 8 — 2

834 Kantokorpi Paavo Helsinki
11 25 6 4 2

835 Kauppinen Anja Varkaus
7 25 4 1 3

836 Kekki Jarmo Järvenpää
10 17 10 8 4

837 Kivilaaksoi Elli Turku
8 29 4 4 6

838 Kivilaakso Hemmo-Veikko Turku
8 29 4 4 6

839 Kolkka Seppo Karhula
6 15 1 — 4

840 v. Krsemer Valter Karhula
6 14 1 — 5

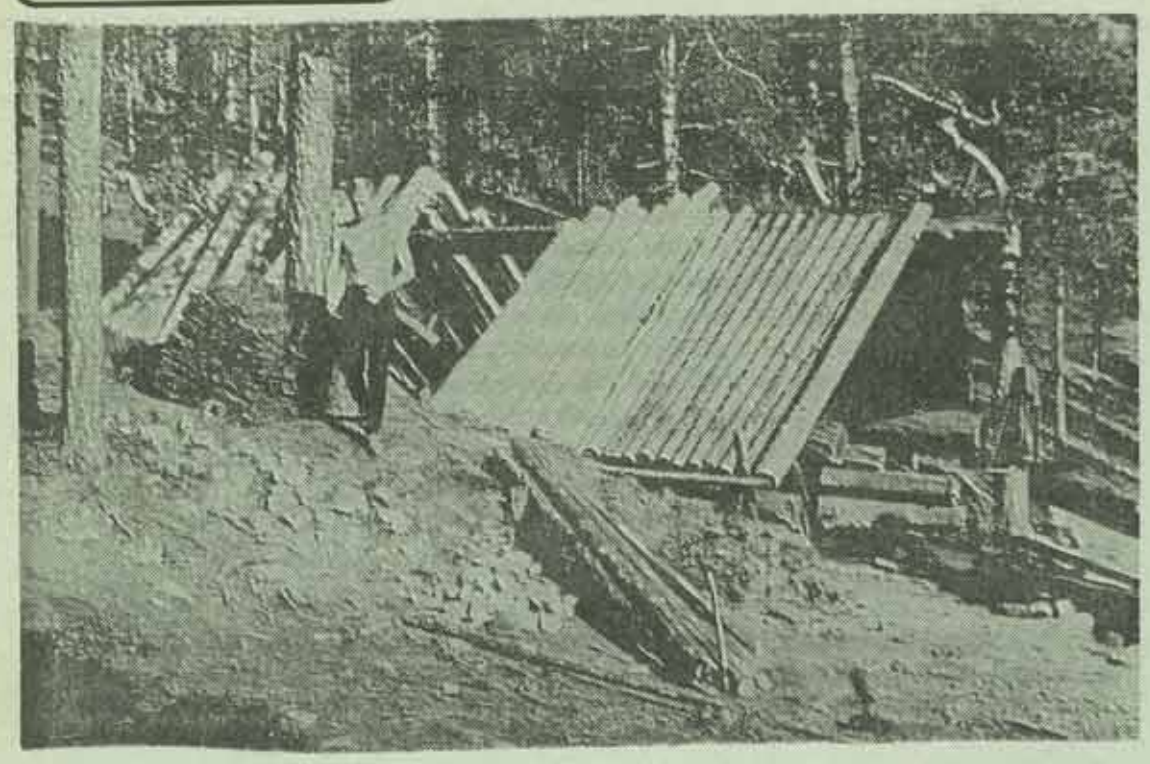
841 Kuismanen Leevi Kangasala
6 14 1 —yli 20

842 Kurtto Irma Helsinki
5 18 1 1 2

843 Kuusonen Maila Helsinki
9 28 4 2 2

844 Laitio Uolevi Saukkola
23 27 23 11 12

845 Lastumo Annikki Tampere
8 25 2 — 2

Kolbaman jäsenet Sudenpesän kunnostustalkoissa

Tampereen Tunturikerho Kolbman jäsenet ovat myös osallistuneet Lapin autiomajojen rakentamiseen ja kunnostamiseen. Susikyrö oli kolmisen vutta sitten yhtenä kohteena, jolloin osallistuttiin majan rakennusaineiksi hankitun entisen metsäkämpän purkaustyöhön ja saunan rakennustalkoisiin. Kuluneena kesänä syntyi ajatus Sudenpesän kunnostamisesta. Majahan oli jo vuosien kuluessa niin paljon vanhentunut, että uudistaminen oli todettu tarpeelliseksi. Matka suoritettiin elokuussa, jolloin mukana oli puolen kolmattakymmentä talkoolaista edustaen eri ikäryhmiä.

□ MATKAA EI VOITU TEHDA tavallisena vaellusmatkana esim. Kopsuslammen tieltä aloittaen. Eri mahdollisuuksien tutkimisen jälkeen päätettiin matka tehdä Tampereelta lähtien omalla linja-autolla, jolloin Raja-Joosepin tieltä päästiin metsäautotietä aina Suomujoen tuntumaan saakka. Näin saatiin kävelymatka lyhyemmäksi. Mukana oli myös vene, jolla erilaiset tarvikkeet ja retkeläiset kuljetettiin Suomujoen yli. Tämän jälkeen seurasi raskas kantomatka, joka tässä tiettömässä maastossa ei ollut helppo. Olihan kuljetettava mm. 80 kiloa sementtiä sekä raskaat muovikääröt ja työkalut kunkin omien rinkkojen lisäksi. Vaikka ylimääräistä kannettavaa yritettiin tasata, oli osa tarvikkeista jätettävä puolimatkaan, jotka valikoitu pikkuryhmä haki seuraavana päivänä.

Majan entinen jo rapistunut katto purettiin ja asetettiin uudet salot tilalle. Näiden päälle levitettiin useampikerroksinen muovi ja peitettiin lopuksi turpeilla. Aikalempi takka purettiin ja tehtiin uusi tilalle. Vielä tehtiin uusi komea kelopäällysteinen ovi taitomiesten käsin. Kaikissa näissä töissä oli jokaiselle puuhaa. Aineiden menekki ei ollut vähäinen. Jatkuvasti tarvittiin lisää mestarimiesten pitäessä työssään melkoista vauhtia. Kaikki olivat työssä ahkerasti mukana eikä levähdystaukojakaan venytetty pitkiksi. Ehdittiinpä sentään pitää harjannostajaisjuhlat, jossa johtajasusi Yrjö Suuniittu Suomen Ladun ja Tunturiladun puolesta kiitti kaikkia mukana olleita sekä totesi työssä vallineen toverillisen ja innostuneen talkoohengen.

□ KUN TYÖ TEHTIIN reippaalla vauhdilla, jäi varatusta ajasta vielä muutama päivä retkeilyynkin. Innokkaimmat kävivät tutustumassa melko kaukaisiinkin tuntureihin, niin että eivät ehtineet sovitun lähtöpäivän aamuksi majapaikkana pidetylle Sorvusuon kämpälle. Saivat sentään etujoukon kiinni Suomujoella ja ehtivät sopivasti aamupäiväkahville.

Ruskaretkiltä syyskuun loppupäivinä palanneet ovat kertoneet mielipiteenään majan olevan nyt entistä viihtyisämpi. Majan vieraskirjaan oli kertynyt jo monien

Kolbmalaisia lähdössä Sudenpesälle. Yläkuvassa muistorikas Sudenpesä Kaarnepään rinteessä riisuttuna korjauskuntoon.

Eksyksissä vapaa-ajan vietto-ongelmasi moninkertaistuvat.

Hanki suunnistuskompassi ja vältä eksymisen ongelmat. Esim. Koulukompassi, malli SP-68.

SUUNTO KOMPASSI
löydät aina oikotiet.

KARTTA oppaaksi tunturiin

Lapin ulkoilukartat 1 : 50 000
Ylläs–Levi, Pallas–Keimiö, Hetta–Outtakka, Halti–Kilpisjärvi, Lemmenjoki, Inari–Menesjärvi, Kaunispää–Kopsusjärvi, Sokosti–Suomujoki ja Rukatunturi–Oulanka.

1 : 25 000
Pyhätunturi ja Rovaniemi. Peruskarttoja ja topografisia karttoja 1 : 20 000 ja 1 : 100 000 suuresta osasta Lappia.

Suomen tiekartta
lehdet 12 ja 13 1 : 400 000, nykyaikainen matkailukartta.

Metsähallituksen metsät
Erikoispainos, Suomen tiekartan lehdet 12 ja 13 1 : 400 000.

MAANMITTAUSHALLITUKSEN KARTANMYYNTI
Et. Esplanadik. 10, Hki 13
Puh 15 811/vaihde
Jälleenmyyjinä kirjakaupat

TIKKU KALLOO

Minä kun aijon huastoo oikeen tostappaaksen viimme kesäsestä kalanpyynnistä siellä Lapin perukoilla. Meitä oli niät kaks Lapin hullua ja muö sitten kerrannii muutamana piätettiin lähtee vaeltammaan sinne kairolle ja kulkee oikee ennen tuntemattomia seutija. Sittempä myö suatiinni se piätös vietyä niin pitkälle kesäkuun kaaniina päivinä, jotta muutamana muanantaina ajjo körryyteltiin linja-aatolla Inarin kirkolta Repokairan tietä jonnii matkoo. Ja kun oltiin piästy tarpeeks kaavaks, niin hypättiin poikkeen muutamassa tien mutkassa ja lähettiin kävellä tuapparoimaan länteen päin. Mut ee tarvinna kävellä kaavan ku jo tunti olokapäissä miten turkasen vietävästi mua vettä puoleesa rinkkoo. Kerkesin siinä eto matkalla uatella piän ympäri mitenkä ruppees vähentämmää sen painoo. Vuan kun mahakii olj täännä etelän sapuskoita nii ee kehanna syömälläkkää ruveta vähentämmään. eekä siinä aatanna muu kun kiikuta vua. Mut kun sitä Suomalaista sisuva olj tarpeeks nii sitä mäntii vua etteenpäi nii jotta mehtä ruski ja sompio lotisi.

Nii mikäpähän kaks kolome päivee sitten lie mänty sammaan suuntaan nii myö joovuttii aatijon vua oikee kaanii erämuan järven rantaan ja siinä rannassa myö viskattiin pussit selästä, ikäsäkki aikaasakki siinä sitten kateltiin ja tiirailtii ja ihastuttii ikihyväks jottaa eepä parempoo eekä kotoisempoo paikko löövy iha liki maisemista. Ku ee kuulunna minkäälaista liintä, ee suve uluvontoo eekä poron piepuva, nii ee muutaku ruvettii ehtimää lauvulle paikkoo. Vua eepä sitä oikee tahtonna löötyvä, ne rannat näätti olova niin kivikkoo jotta oltii oikee ihmeessää. Sitte minä älysin kuitenni pitkä aija piästä, kaakoo, errä lahe rannasta semmosen tasasen paikan jossa ainakii se entinen yläpiha vanaha emäntä ois sopinu istumaan ja siitä minä piättelin, jotta kyllä siihen luavu sopii. Se yläpiha vanaha emäntä ku olj semmone tyttö jotta vyötärön mitta olj ainakii kolome metrijä, rinnan ympärystä minä en kyllä muista kun siihen aikaan en ymmärtännä niistä asijoista mittää, vua semminä kyllä muistan oikeinni tarkon kun se mamma läks jootessaan käämään nuapurissa kylässä, nii aina pelättiin jotta mitenkähän rajaveräjän pylväille kääp kun sen lantijo heetti oikeelle ja vasemmalle nii vietävästi, tarkotin viehättävästi.

Siitä myö sittä se luavun paikka löövettiin vua ee kehattu vielä laittoo sitä paikolleen kun päeveekii olj niin paljo vielä jälellä ni minä piätin koittoo onko järvessä minkäälaesta kalloo ja etin virvelin repustan.

Mähän siinä tietysti jonni aikoo setviisä ja selevitellessä ennenkun sain sen kuntoon, kun eelessä päivänä pyysin sillä kalloo muutamassa joen mutkassa ja sainni toista hehtoo lohta, nii minä sej jäläkee tyrkkäsin sen kalanpyyvyksen repun nurkkaan ja sitten kait tuolla metsässä kulukiissa jokkii karahkan ryökäle lie sitä repinnä. Ja kun nykysessä kalan pyyvyksessä pittä olla jos minkälaista hyrree ja vimpointa ni ee ihme jos se sotkeentuu. Viimmennii se olj sitten oikeessa reelingissä, nii minä sitten kerkesin heettee par kolome kertoo nii muutaman mättään kuppeelta kun rupes kuulumaan semmonen paahu ja mekastus jotta luulin oikee myrskyn olovan tulossa. Vuan kun katoin tarmemmin nii näin siellä hirvee isot leuvat pitkine hampainee olovan tulossa minun kalan pyyvystän kohti. Ja kun se piäs likelle kirkkaasti viilkkuvaa pistettä ja tarras koko turvallaan siihen kiini nii siinä silimän räppääksessä siima mennä paakahi poikki jotta ihan selevästi tulta iski. Voi turkasen turkanen kun harmitti. Tuntu ihan kun koko kalamiehen maineeni ois männy sen silleen tien kun en arvannu varroo.

No vähitellen minä sain sen harmin tassantummaan kun se kaverrii tais parkertoo piikallisesti minuva muistuttoo. Siinä sittä kun iltapäivällä pystytettiin luavu ja rakotul laitettiin valamiiks nii monneen kertaan mietin piän ympäri mitenkä voisin pelastoo erämiehen maineeni. Vua yhtäkkijää kun ol suatu kaikki leeri askareet kuntoon, juolahti mieleen oikeen mojova tuumma. Silloin minä sieppasin kirveen kopraan ja juoksin kankaan seunaan etin sieltä lujan näkösen tervaskannon. Siitä minä hakata kolokuttelin oikeen kestävän ongen koukun. Sittä karsin yhen syllyyksen pitkijä sutjakoita koivuja. Niistä viänsin oikeen pitkän ja lujan siiman ja sijoin sen toisen piän siihen koukkuun kiini. Huomasin sittä metässä kulukiissa ison poron luurangon rojottavan yhen kuusen juuressa ja siitäpä äkkäsinni, jotta tuosta minä suan oikee vetävän syötin. Oti siitä piäkallon sarvine ja kitostelin sen siihen onkeen kiini.

Vua sittä kun olj kaikki kunnossa, oti ongen kässiin ja perreevyn rannasta montakymmantä metrijä metäreunaan päin ja kaivon sinne oikee hyvä lähtökuopan nii jotta piätä vua pikkusen viilkko muan pinnalle. Siitä kum minä töötäsin oikee rintteri vaahtia juoksuun niiku, olko se nyt Isohollo Perliini olymppialaisissa, ja kun piäsin rantaan aakasin kopran, se kalan pyyvys jatko matkoosa niin pitkälti

Kebnekaise – Ruotsin korkein

☐ KEBNEKAISE on Ruotsin korkein tunturi, 2.117 m. Tätä nimeä käytetään lisäksi kokonaisesta tunturialueesta, joka ulottuu pohjoisessa Alesjaureen, rajoittuu idässä Vistasvaggeen, etelässä Ladtjovaggeen ja lännessä Tjäktjavaggeen. Tälle tunturialueelle mahtuu noin 50 ikuista jäätikköä ja yli 20 1.900 metriä ylittävää huippua. Sarekin alueen ohella pidetään tätä syystä Ruotsin mahtavimpana tunturialueena. Kebnekaise on suunnilleen Muonion leveysasteella. Sitä voi lähestyä erittäin hyvin kolmelta suunnalta. Idästä Kiirunasta, jolloin hiihto tai vaellus voi alkaa Nikkaluoktasta Paittasjärven länsipohjukasta matkan kulkiessa silloin Ladtjovaggea länteen. Pohjoisesta voi taipaleen alkaa useammastakin kohdasta Narvikin radan vartta, helpoiten Abiskosta, jolloin matka tapahtuu Kungsledeniä etelään. Etelästä tultaessa voi rinkan nostaa selkäänsä Suorvassa Stora Sjöfalletin alueella ja kulkea Vakkotavaren, Teusajauren ja Kaitumjauren kautta Kungsledeniä pohjoiseen.

☐ MAINITSIN KUNGSLEDENIN, joka ehkä sekin kaipaa selvennystä. Tämä on merkitty eräreitti pohjois-eteläsuunnassa pitkin Ruotsin tunturialuetta. Pohjoisessa se alkaa Abiskosta ja kulkee läpi koko Norrbottenin läänin Ammarnäsiin 430 km:n matkan. Leveysasteeltaan vastaisi Suomessa tätä reittiä esim. kulku Hetasta Tornioon. Varsinaisen Kungsledenin päätyttyä Ammarnäsiin jatkuu merkitty eräpolku kuitenkin etelään aina Jämtlannin ja Härjedalenin yli Taalainmaan pohjoisosaan. Kungsledenin varressa on riittävin välimatkoin hyvin varustettuja autiomajoja, joissa talvisin on yleensä tilaa. Reitin kummelimerkit elvät talvisaikaan juuri näy, joten suunnistamisvälineet ja -taito tarvitaan.

Kebnekaisen kohdalla kulkee Kungsleden pitkin Tjäktjavaggea jättäen siten Kebnekaisen massiivin itäpuolelleen sitä välittömästi sivuten. Huippua lähin maja on Kebnekaisen tunturiasema massiivin eteläpuolella Ladtjovaggessa. Tästä ei kuitenkaan ole paljon iloa, sillä se ei ole talvisin auki. Muutenkin on syytä huomauttaa, että Ruotsin Matkailijayhdistyksen erinomaiset julkaisut Ruotsin tunturialueesta eivät juuri tunne talviolosuhteita. Miltei kaikki reittiselostukset ja yöpymispaikat mainitaan kesävaelluksia silmällä pitäen. Varsinainen autiomaja, josta talvisaikaan sopii nousun aloittaa, onkin Singisstugan Kungsledenillä Tjäktjavaggen ja Ladtjovaggen yhtymäkohdassa.

Jos näillä seuduin liikkuu, on nousua Kebnekaisen etelähuipulle tietysti yritettävä. Kuten mainittu se yltää 2.117 metriin ja on Ruotsin korkein. Tälle huipulle nousi ensi kerran ranskalainen Rabot v. 1883.

☐ TUNTURIOPPAAT suosittavat nousua huipulle idästä lähtöpaikkana Kebnekaisen tunturiasema. Tämä pätee vain kesäaikana. Talvisaikaan on Singisstuganista lähtiessä pitkä loiva nousu Singivaggen suulta ensin tätä laaksoa itään ja sitten Singivaggesta poiketen koilliseen kauniisti nousevaa kuru a. Kuru päätyy syvänteeseen etelähuipun ja Vierramvaren väliin. Tästä alkaa varsinainen nousu pohjoiseen etelähuipulle. Useimpina talvina on paras lyödä sukset pystyyn tähän syvänteeseen ennen viimeistä nousua ja jatkaa taivalta pelkät sauvat kädessä. Rinne on jyrkkä ja puristaa mehut nousijasta. Ensi kerran sinne noustessani olimme uskollisia suksille ja sik-sakkasimme loivin kaarteln ylös jäiseen rinteeseen pureutuen. Koskaan ennen en ollut tuntenut huipun olevan niin pitkän taipaleen takana kuin silloin. Tämä reitti, jota talvisaikana todella voi suositella parhaimpana, tunnetaan nimellä Durlingin reitti kolmannen Kebnekaiselle nousseen tunturikulkijan mukaan.

☐ ETELÄHUIPUN YHDISTÄÄ kapea penkka pohjoishuippuun, joka on 2.097 m korkea. Talvella ei tätä penkkaa voi suositella ylimenopaikaksi. Kesälläkin sen kulkemiseen tarvitaan vuoristokiipeilijän välineet. Etelähuippu näyttää laakealta, suuremmalta lakitasanteelta katsoen miltei muurahaiskeolta. Tämä lakinyppylä näkyy hyvin etelästä päin naapuritunturien huipulta. Sileä profiili on kuitenkin vain nähtävissä luonnollisesta noususuunnasta etelästä pohjoiseen. Muut kantit huipulta putoavat nimittäin pystysuorina n. 500 m alempana oleville vihreänä kuultaville jäätiköille. Huipun länsipuolella on Rabotin jäätikkö, itäpuolella Suurjäätikkö ja laakkoispuolella Björlingin jäätikkö, joka on saanut nimensä järjestyksessä toisen Kebnekaiselle nousseen mukaan.

Kauniin sään vallitessa on matka Singisstuganilta etelähuipulle ja takaisin miellyttävä päivämatka. Koko korkeusero on n. 1.500 m. Viimeistä rinnettä lukuunottamatta on nousu varsin loivaa kauniissa kurumaastossa. On selvää, että huippurinne on liian rankka kunnolla lasketeltavaksi. Etelähuipun eteläpuolella olevasta syvänteestä alkaa kuitenkin aivan suurenmoinen lasku, joka tuo noususta väsyneen kulkijan takaisin kämpille kuin vapaakyydillä.

☐ KARTTOJA tästä alueesta on kolme. Kungsledenistä on oma pitkänomainen karttansa 1:300.000. Se on laadultaan erittäin hyvä ja liin yksityiskohtainen kuin tältä mittakaavalta voi edellyttää. Maastossa liikkuminen vaatii kuitenkin tarkemman karttalehden. Svenska Fjällkartan 1:200.000 on Ruotsin yleisesikunnan laatima kartta tunturialueesta. Siitä voisi antaa arvosanan tyydyttävä. Se ei ole väreiltään eikä tarkkuudeltaankaan paras mahdollinen. Viime talvenakin kulkiessamme Singisstuganilta länteen Sitasjaurelle sattui, että törmäsimme ainakin sadan metrin korkuiseen yli päässemättömään penkkaan, joka sulki kurun täydellisesti. Kartta ei tuntenut sen olemassaoloa. Sen kiertäminen edellytti rinkkojen kiskomista miltei 1.000 metrin korkeuteen ja kolmen tunnin janhukkaa, ennen kuin olimme kurussa penkan takana. Kebnekaisen alueesta on saatavissa myös topografinen kartta 1:100.000, mikä on palkkansa pitävä ja miellyttävästi väritetty. Kebnekaisesta etelään olevilla alueilla on tämä kartta vasta työn alla.

☐ KEBNEKAISEN ALUEELLA on helppo liikkua, paljon helpompi kuin Sarekin puolella. Tämä johtuu aluetta ristiin rastiin halkovista kuruista, jotka tarjoavat hyvät kulkutiet ja helpottavat suunnistamista, sekä tiheästä, hyvin varustetusta kämppäverkosta. Vaikka etäisyys Suomen puolelta näille seuduille onkin pitkä, en usko, että Kebnekaisen alueelle joskus matkansa ulottanut olisi pettymystä tuntenut.

VELI SUNILA

retkeläisten nimikirjoituksia ja kiitoksia työn suorittajille.

Näin lehtemme välityksellä esitetään majalla kävijöille pieni toivomus. Kun katon päällys liikkuu muovin päällä hieman alaspäin, toivotaan kävijöiden tilanteen mukaan lisäävän harjalle uusia turpeita.

Sudenpesä tarjoaa hyvän suojan vaeltajalle, joka toisinaan on uupunutkin ja kaipaa maahisten riehuessa tunturissa suojaa huonon sään koettelemuksissa.

RIIMMA

Lähetämme tänäkin jouluna JOULUPAKETTEJA Lapin perheille

☐ LÄHETÄMME JÄLLEEN joulupaketteja Lapin vähävaraisille perheille. Mikäli Sinulla on sopivaa vaate-, lelu-, ruoka- t.m.s. tavaraa, pyydämme toimittamaan ne Suomen Latuun os. Korkeavuorenkatu 25, H:ki 13, 5. 12. mennessä. Helsingissä kookkaimmat lähetykset noudetaan kotoa lauantaina, 5. 12. klo 15 jälkeen. Ilmoitukset Latuun puh. 10101.

☐ PAKKAUSTALKOOT pidetään 6 12. klo 9 alkaen "Pauligin huvilassa" os. Mechelininkatu 36.

TL:n joulujuhla

☐ JOULUJUHLAA vietämme Kiljavalla, lomakoti Kotorannassa 12—13. 12. Hinta 23:—, johon sisältyy sauna, illallinen, ilta- ja aamukahvi, aamiainen ja majoitus sekä lupa rattoisan joulujuhlan viettoon. Otapa mukaan nimetön pikkupaketti joulupukin konttiin laitettavaksi. Linja-autot H:gistä laituri 15 klo 15, 15.55, 17. Ilmoittautumiset Latuun puh. 10101 8. 12. mennessä.

---

jotta puota loiskahti ihan keskelle järvee. Vetellessän sitä pyyvystän rantaan päin minulla olj ihan semmonen tunne, jotta josse kala on vähännii järkevä, nii se ee voi millä sivuttoo minun pyyvystän, ja kun olin suanu veetyvä sen pyyvyksen puolvälli rantoo, niin kun se hyökkäs toiselta puolen järvee ku veealanen Nautilus ja koppas sen koukun hampaisiinsa nii jotta russaas kuulu. Olin oikee ihmeessän mitenkä minä suan veettyvä sen mualle. Onneks sillä olj niin kova vaahti ja kun minä lisäks vetelin, niin se tulla sujahti omalla vaahillaan kuivalle ja tarttu leuvastaan kiini issoon tervaskantoon. Vuan ee se olu vieläkää iha varmoo minun sualiin, kun se jonnii aikoo kieäntel ja vieäntel ihteesä nii se tervaskanto rupes uhkoovasti liikkumaan. Minu ee aatanna muu ruveta huutommaan apua. Kaver olj sillon ettäällää jängällä syömässä lakkoja, mut kun hiän huohmas minun tukalan tilanteen, niin siinä silimän räppääksessä sieppas ison kelohongan muasta juurineen päivineen ja töytyytti sen kalan niskan piälle. Sittä minä sieppasin roonongin taskustan ja tyhjennin koko lippaan sen hirmun nenän eessä, nii jopas se vähitellen rupes tokenemmaan. Siinä myö sitten ihhailtiin ja ihmeteltiin mitenkä volp olla hyvä tuuri kalamiehellä ja tultiin lopuks semmoseen uatokseen jotta kyllä tänne Lappiin kannattaa tulla toisellai kertoo.

Alku hättään myö keeteltiin sitä kalloo ja tirruutettiin pannussa ja herkuteltiin kaikella lailla, vua sittä juolahti mielee jotta minkähälaista haaki, tarkoitin lohi, ois tikussa paistettuna. Nii eehä tiällä Lapissa kehtoo kukkaa pyytee haakija. Leekkasin sittä sen haaven, eeku sen lohen hännästä semmasen pienen nokareen, tuommosen kirvesvarren mittasen ja pistin tikun nennään mukavaan paikkaan tulen viereen. Ikäsäkki aikasakki kihistyvvää ja sihistyvvä kun se näätti olovan oikee kypsee, ruvettiin sitä maistelemmaan. Vua voi vietävä sentää, täätyy sannoo jotta olj se makkeeta, ihan kiel meenas männä, nii jokkainen oikee kalamies vun sen tietää minnekkä se männöö kun oikeen makkeeta kalloo suap syyvä mahasa tääteen.

Sinä iltana meenas tulla kaks kärpästä yhellä iskulla. Sain pelastettuva kalamiehen maineeni ja meenasin mänettöö syömmen. Sain niin tavattomasti kiitosta ja ihania silimääksijä siltä hempeemmältä kaveriltaan jotta melekee koko yön syömmen pomppi kun takapuoleen ammuttu jänis rantalepikossa. Vuan taitava eräimies ossoo kulukee oikeella polulla synkässä metässä nii ku lemmen viitakossai ja ossoo löötee turvallisemman polun. Sentaatta kait minnäi siästyn siltä toiselta kärpäseltä.

No nii. Eepä tässä muuta ookkaa muutaky hyvve tuurija teilleekii toisille kalamiehille kun lähettä sinne Lappiin kalastammaan. Vua varokee sitä toista kärpästä.

TOIVO HARTIKAINEN

TUNTURISUDET v. 1970

Jatkoa s. 5

846 Liinakoski Eila Seutula
8 23 1 — 4

847 Lindberg Erkki Helsinki
6 17 3 — 4

848 Lindberg Lars-Erik Helsinki
7 16 3 3 4

849 Lindberg Marjatta Helsinki
7 17 3 — 3

850 Martikainen Marjatta Tamp.
10 31 2 — 8

851 Martin Reijo Jyväskylä
8 15 4 1 2

852 Mattila Reino Langinkoski
5 15 1 — 10

853 Mehtonen Erkki Savonlinna
6 19 3

854 Metsälä Harri Riihimäki
10 yli 30 9 7 5

855 Muola Lauri Mänttä
21 n.20 1 — 2

856 Mäkinen Elma Tampere
5 18 3 — 3

857 Nousiainen Reino
5 13 1 — 2

858 Nurmo Irma Helsinki
9 10 5 — 2

859 Nurmo Matti Helsinki
11 15 6 5 3

860 Paasikallio Matti Savonlinna
6 19 3

861 Paavilainen Aapo Tikkakoski
9 35 4 2 3

862 Palo Veikko Karakallio
12 25 8 5 2

863 Parkkali Kaarina Kouvola
5 11 3 — 2

864 Parkkinen Veikko Kotka
10 10 6 — 2

865 Pihlakoski Pentti Rusko
17 25 6 14

866 Piirainen Matti Vanto
18 53 13 1 5

867 Pulkkinen Oili Helsinki
5 30 3 — 2

868 Rahikainen Veijo Kemijärvi
yli 8 n.20 2 — 3

869 Raivio Seppo Jyväskylä
5 12 1 — 4

870 Rantanen Silja Tornio
5 15 1 — 2

871 Rantanen Usko Tornio
5 n. 20 1 1 2

872 Rekola Matti Tampere
9 58 8 — 2

873 Rissanen Hilkka Karhula
6 12 1 — 10

874 Räsänen Maija Helsinki
8 23 6 — 7

875 Räty Matti Karkkila
6 18 3 3 19

876 Saarentaus Tenho Kerava
15 23 1 — 23

877 Salmi Ritva Hyvinkää
14 n. 20 3 — 2

878 Sarparanta Ilkka Rauma
5 27 2 — 4

879 Savolainen Leo Karkkila
6 21 1 2 20

880 Sinerviö Erkki Helsinki
6 n.20 2 1 15

881 Sipari Veikko Kotka
6 15 4 4 2

882 Stark Veikko Oulu
15 yli25 10 — 5

883 Summanen Marjatta Kotka
7 10 3 — 2

884 Taimisto Rauni Seinäjoki
16 30 5 — 4

885 Takala Toimi Sotkamo
8 10 7 — 2

886 Tervo Asser Joensuu
8 15 3 1 7

887 Tervo Eila Joensuu
8 15 3 — 6

888 Tikka Liisa Helsinki
12 31 9 4 2

889 Toivonen Pentti Pieksämäki
7 16 3 — 8

890 Tuomola Niilo Veikkola
10 29 5 5 2

891 Valtonen Toivo Kokkola
6 18 1 — 2

892 Väänänen Unto Pieksämäki
9 20 2 — 15

893 Ylisäe Rae Helsinki
7 20 4 2 2

894 Åhman Mauri Helsinki
10 20 3 — 2

Kunkin nimen perässä olevat suoritusmerkinnät eivät ehkä kaikki ole täsmällisiä, koska hakemuksista ja niiden liitteistä oli joissakin tapauksissa vaikea "poimia niitä ulos". Esim. eräretkiksi laskettiin vain Lapissa tehdyt vaellusretket (vähintään 6 vrk. kestäneet).

Tunturikerho Kolbman joukkue saapuu maaliin pitkän ja raskaan suunnistustaipaleen jälkeen. Tuloksena oli hopeasija valtakunnallisessa erätaidon mestaruuskilpailussa.

Tunturilatu menestyi kilvankin kairaa kierrettäessä

□ **SUOMEN LATU JÄRJESTI 20—23. 9. 1970 Saariselän maastossa kilpailupareittain suoritetun ensimmäisen valtakunnallisen erävaelluksen mestaruuskilpailun. Lähtö- ja maalipaikkana oli Kiilopään koulutuskeskus ja kilpailijat joutuivat suorittamaan vähän päälle kolmen vuorokauden aikana noin 150—160 kilometrin vaelluksen.**

Vaellusreitti johti ensin Suomun Ruoktulle, jossa ensimmäisenä kilpailutehtävänä oli viiden kysymyksen ensiaputehtävä. Raappanan kämpältä Luirolta saivat osanottajat luonnonsuojelutehtävän kysymykset ja vastaukset oli jätettävä Tahvon tuvalle Jourun varteen. Kolmantena tehtävänä oli Suomujoen ylitys vähän Muorravaarakan suun alapuolella (pystykeloa ei saanut käyttää). Lautan tukevuus ja ylityssuoritus arvioitiin tässä tehtävässä. Neljäntenä oli Suomus ylityksen jälkeen yöpyminen juurakkotuilla, jossa arvosteltiin leiriytyminen ja leiripaikan kunto yöpymisen jälkeen. Viidentenä osatehtävänä oli 33 karttakilometrin mittainen suunnistusosuus, joka sitä edeltäneen rankan vaelluksen jälkeen oli todella vaativa urakka. Parhaaltakin paritta meni taipaleeseen muutamaa minuuttia vaille kahdeksan tuntia.

Kilpaan osallistui myöskin tunturilatulaisia, eikä menestys ollut hullumpi. Tunturikerho Kolbman partio otti hopeaa ja susipartio oli kuudentena. Kaikkiaan kilpailuun osallistui ja suoritti sen myös loppuun 11 paria.

□ **KILPAILUTULOKSIA:**

1) ja mestari Seppo Tiusanen — Sulo Rouvinen; Sodankylän Latu, 44 p., 2) Yrjö Suuniittu — Pentti Luostarinen; Tunturikerho Kolma, Tunturilatu, 38 p., 3) Veikko Autere — Heimo Kurkinen; Hyrynsalmen nimismiespoliisi-partio, 37 p., 4) Pauli Taipale — Seppo Rautinaho; rajamiespartio, Ivalon Latu, 36 p., 5) Veikko Metsälä — Matti Virtala; rajamiespartio, Ivalon Latu, 35 p., 6) Tapani Piiralnen — Maija Tuhtonen; susipartio, Tunturilatu, 35 p.

Kilpailuun lähti ja myöskin maaliin pääsi yhteensä 11 kilpailuparia.

KUNTOA KYSYTTIIN

□ **KUNTOLIIKUNTATOIMINNASTA suoritettiin kysely alkusyksystä. Kiertokirjeen mukana postitettiin kyselylomake, joka pyydettiin täytettynä palauttamaan. Vastauksia tuli määräaikaan mennessä noin 200.**

Kerätyt tiedot osoittavat, että vastanneiden joukko on tehnyt kaikkiaan 291 polkuretkeä, 311 laturetkeä, 209 eräretkeä Lapissa ja 63 muualla. Multa retkiä, joihin kuuluivat erilaiset päivä- ja viikonloppuretket, on tehty kaikkiaan 1 683.

Edellisten tietojen lisäksi kyseltiin myös toimintavuoden aikana käveltyjen ja hiihdettyjen kilometrien määrää. Vastaukset kerättiin vain niiltä henkilöiltä, jotka olivat pitäneet kirjaa mainituista suorituksista. Vastanneista 50 (= n. 25 %) oli hiihtänyt tai kävellyt oli 1 000 kilometriä. Useimmilla oli sekä kävely- että hiihtokilometrejä yli 1 000. Valtaosa tästä "valioluokasta" oli miehiä. Vain 9 naista oli mukana.

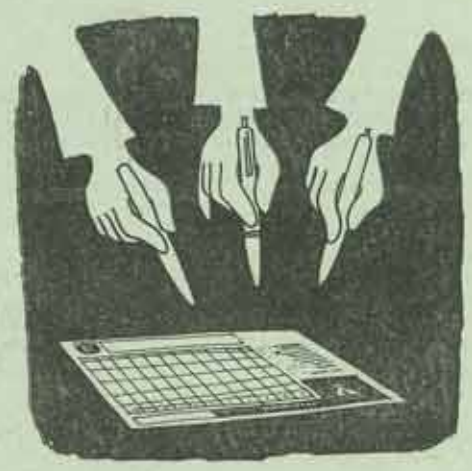
□ **HENKILOKOHTAINEN ENNÄTYS yhteenlasketuissa hiihto- ja kävelykilometreissä on Tapani Piiralsella (4 078 km). Yhdessä nimettömässä lomakkeessa mainitaan hiihtokilometrien summaksi 2 795. Yli 2 000 km hiihtäneitä löytyi neljä ja kävelleitä viisi. A. Schneider ja Tapani Piirainen olivat innokkaimmat polkuretkeilijät. Edellisellä oli 12 ja jälkimmäisellä 10 polkuretkeä vuoden ajalta.**

Muu liikuntatoiminta jakaantui tulosten valossa hyvin kirjavasti. Uinnilla oli eniten kannattajia. Seuraaville sijoille tulivat kuntovoimistelu, kuntourheilu yleensä, tennis ja lentopallo. Yksi ilmoitti kohentavansa kuntonsa palveluskoirakilpailuissa, toinen judolla ja kolmas armeijassa. — Näyttää siltä, että itse kukin on löytänyt lajin, joka miellyttää.

Muodosta Sinäkin porukka kavereistasi

Yhä useammat ovat päässeet porukkaveikkauksella suuren rahan makuun.

VEIKKAUS

PUNALIHAISTAKIN ON!

TARINAA on monenlaista peräisin kalastajilta, jotka ovat samonneet ympäri Lappiamme laidasta toiseen. Toiset kertovat hirmusaaliista, toisten näitä uskomatta. He väittävät, että saalis on peräisin kalatorilta.

Mutta päivänä muutamana vähän jälkeen juhannuksen läksimme Pena, Usi ja minä eräästä itäsuomalaisesta kaupungista kohti Lappia kalastamaan suurin toivein ja odotuksin. Sevettijärvi, pieni kolttayhdyskunta oli tavoite, sekä samalla alku. Tästä alkoi matkamme kairoille.

Tarmokkain kaverini Usi jo parin tunnin kävelyn jälkeen sanoi, että tässä on varmasti punalihaistakin, mutta Penan lyhyt toteamus, voihan siitä joskus 2—3 tulla, mutta me ei olla täällä koko kesää. Se lopetti Usin haaveet.

Kun päivän olimme taivaltaneet ylittäin soita ja jotka alkoivat pojat olla jo kärsimättömiä, että mihin saakka minä heitä oikein kiikutan.

Tähän kaikkeen kyselyyn ja kärsimättömyyteen vastasin, että jos vain jaksatte kävellä ja odottaa, niin vien teidät paikkaan jossa näytän että kun katsotte tuohon, niin näette paljon taimenia sekä ehkä jonkun merilohenkin.

Joskus seuraavana päivänä saavuimme eräälle järvelle, jonka laivalta haarautuu kaksi jokea aivan rinnan. Tässähän se meidän leirimme tulisi viikon päivät aitten olemaan.

Ei mennyt aikaakaan kun heillä oli virvelit jo käsissään sekä kova neuvottelu vieheistä. Minä aloin rakentaa meille laavua ja kahvitulia.

Oli jo ilta kun kaverit saapuivat jokivarrelta mukanaan vain muutama pieni harjus sekä pari rautua. He olivat väsyneitä ja harmissaan siitä, että olin tuonut heidät näille kairoille, josta lähimpään asutukseen on kolme peninkulmaa.

Kahvia juodessamme turatttelimme kaikenlaista niistä isoista kaloista, joista olin heille kertonut. Seuraavana aamuna siinä 3 maissa herätin heidät kalastamaan.

Saavuimme parin tunnin kävelymatkan jälkeen eräälle harrijoen haaralle Ullosvarrista koilliseen melkein rajan kupeeseen.

Aurinko alkoi juuri nousta vaarojen takaa. Silloin Usi sanoi: "Katsokaa pojat mikä tuolla suvannassa liikehtii". Ja yht äkkiä pääsi helvetti irti, kun pari suurempaa yritti saman perhoa aivan kosken niskalla. Tähän ei tarvinnut heitä käskeä kun etsittiin sopivia perhoja. Minä kiersin aivan suvannon pohjoispuolelle. Usi jäi yläjuoksulle ja Pena kahlasi eräälle suurelle kivelle aivan kosken keskustaan niskatöyrälle. Jo toisella heitolla tunsin valtavan nykäisyn ja sitä seurasi siiman vihellys, kun kala ampaisi syvyyksiin. Yritin tunnustella tämän pedon luonnetta ja suuruutta saadakseni tuntuman siihen.

Vierähti siinä pitkä tovi, ennenkuin sain sen muutaman metrin päähän näkyviin. Näin kalan suuruuden! Tällöin uskoin haavistani olevan vain morsiamen tuen.

Huusin Penalle, että tule kala-koukkusi kanssa apuun, sillä mulla on kiinni suuri taimen. Vasta nyt alkoi 0,40 mm siiman ja pienen kolmihaaraperhon koetus kestävätkö ne.

Aurinko jo heloitti suoraan silmiin ja hiki virtasi. Viimein tuli Penalle tilaisuus koukkuineen. Hetkessä huomasin, kun Pena raahasi terävässä koukunkärjessä kalaa rantaan.

Siinä riitti heille ja jopa minullekin ihmettelemistä, sillä oli kalassa kokoa että näköäkin. Melkein vaistonvaraisesti aivankuin yhteisestä sopimuksesta istahdimme jokitörmälle ja latasimme piippumme. Ensimmäiset savut tulivat pitkän huokauksen yhteydessä. Mietin siinä itsekseni, että kuinkahan minulle olisi yksin käynyt kalan kanssa.

Usi ripusti taimenen puntarin nokkaan ja hihkaisi 50 g vajaa 8 kg.

Siinä vielä pari- kolme tuntia uitimme vieheitämme jos jonkinlaisia, mutta vain tämä yksi oli ainut yli 7 kg.

Saaliiksemme jäi tällä kertaa vain tämä yksi iso, sekä 3 kpl noin 2—3 kg ja pari alle kiloista, sekä muutama harjus.

Näin me vietimme sen viikon iltaisin ja aamuisin kalastaen ja päiviain nukkuen sekä samoten uusille apajille.

Vaikka tämä retki oli minulle jo neljäs näillä samoilla seuduin, niin se antoi silti uusia yllätyksiä. Kalaakin olisi tullut paljon, mutta lupaukseni eräälle koltkakalastajalle sekä terve järki kielsi liiasta. Kaverinikin sain hillittyä kalanahneudesta kertomalla ne koettelemukset jotka olen näille kairoille vuodattanut, toivossa löytäväni paratiisin.

Vasta lähtöpäivän aamuna ennen auringonnousua herätin kaverini ja vannotin heidät olemaan puhumatta kenellekään sitä mitä näytän heille.

Tulimme erään suuren kosken juurelle, josta haarautuu 2 jokea putouksella eri suuntiin. Menimme hiljaa varoen pitämästä mitään ääntä erääseen suuren putouksen alla olevan suvannon reunalle, joka oli kuin jokin astinlauta. Siinä aivan kallion juuressa melkein pohjassa noin 3 m² alueella oli mahtava näky. Siinä lojotti ainakin kymmenkunta punalihaista odottamassa päivän valkenemista ja hyppyä putouksen yli. Paluumatkalla arvioimme niiden suuruutta ja saimme niille ehkä keskipainoksi noin 6 kg.

Siitä sitten alkoi kotimatkamme reippain mielin, sillä olihan meillä kullakin pari suuremman puoleista kalaa pytyssä.

Tämä tosikertomus niille jotka paljon parjaavat Lapin kalavesiä, ja niille jotka kehuvat hirmusaaliita.

Uskon että kenenkään ei kannata lähteä näitä vesiä ja paikkoja etsimään pelkän kalantoivossa, sillä uskon että tuntemattomalle kävijälle tulee suuri pettymys. Sekä niille jotka tietävät tästä, haluaisin ja toivoisin heidän pitävän nämä seudut meille lantalaisille vain keitaana. Koltillehan kala on ravinto ja ruoka hengissäpysymiseen.

Uskon kuitenkin hyvin harvan tietävän tästä seudusta mitään lukuunottamatta muutamaa Petsamosta tullutta kolttaa.

Olen jo usan vuodn ajan etsinyt ja etsinyt aina Äälisjärvellä Pulmankijärvelle saakka paikkaa jossa arvokala asustaa.

Kun löysin, niin silloin päätin pitää salaisuuteni niin kauan, ennenkuin joku vieras löytää sen.

Joensuussa 3. 5. 70.
N:o 790

PAAVO PELTONEN

TUNTURILADUN NUORIN

□ TUNTURILADUN nuorin eräretkeilijä lienee kaksivuotias Piritta.

Tyttö oli ensimmäisellä vaelluksellaan Saariselällä seitsemän kuukauden ikäisenä. Nukkui silloin etupäässä vanhempiensa ahkiossa. Mutta katseli suurilla silmillään myös Lapin taivaita ja tuntureita. — Ja viihtyi. Seuraavana kesänä tyttönen retkeili Ruotsin tuntureilla kaksi viikkoa. Viime talvena hän saavutti ilmeisesti ahkiossa istumisen Suomen ennätyksen taivaltaen Äkäslompolon maisemissa 200 kilometriä.

— Piritta on puhdasverinen sudenpentu Helsingistä. Äiti on tunturisusi Ritva ja isä johtajasusi Carl-Eric Wirtanen.